

To številko posvečamo 40—letnici vstaje in revolucije naših narodov. Vsebinsko so pripravila uredništva vseh jugoslovan-skih prosvetnih časopisov.

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije, Ljubljana, 8. junija 1981 – št. 11 – letnik XXXII

Vzgajati mlade po Titovih vodilih

Veliki jubilej vseh naših narodov in narodnosti, štiridesetletnica vstaje in revolucije, proslavljamo brez tovariša Tita. Toda Tito je v vsaki naši akciji, njegova misel je vodnica, naš kaži-pot in obveznost, da delamo tako, kot nas je učil, kot je vodil revolucijo, oblikoval partijo, načrtoval in razvijal naš samoupravni socialistični sistem, tako kot si je prizadeval za bratstvo in enotnost, za enakopravnost in nove, človečne odnose med ljudmi, narodi in državami.

Veliki jubilej zaznamujemo s pospešenimi pripravami na tretji

kongres jugoslovan-skih samoupravljalcev, na katerem bo spet slišati delavsko samouprav-ljavsko besedo, kongres, na katerem bodo združeni in organizirani delavci spregovorili o načrtovanju naše nadaljnje poti v socializem in jasno odgovorili na številna vprašanja, ki jih je treba rešiti in na katera je treba odgovarjati z učinkovitejšimi dejanji na vseh področjih življenja in dela, od temeljne organizacije združenega dela in krajevne skupnosti do najvišjih družbenih ravni.

Veliki jubilej proslavljamo tudi s pripravami na partijske

kongrese, na katerih bomo ocenili prehojeno pot in sprejeli sklepe, kako bo avantgarda našega delavskega razreda in pre-skušena vodilna sila v čedalje bolj razviti socialistični družbi opravljala svojo vlogo in usmerila vse napredne sile po Titovih revolucionarnih poteh.

Delavci v vzgoji in izobraže-vanju si ob veliki dejavnosti družbeno-političnih in gospo-darskih struktur nenehno priza-devajo za izboljšanje svojega družbeno-gospodarskega polo-žaja, za reformo vzgojno-izobra-ževalnega sistema po sklepih X.

in XI. kongresa Zveze komuni-stov Jugoslavije, za boljšo sindi-kalno organiziranost in kako-vostnejše samoupravne odnose v svojih kolektivih v sistemu sa-moupravnega interesnega orga-niziranja in v procesih nepo-sredne menjave dela.

Pri tem svojem delu se čutimo odgovorne za oblikovanje vzgojno izobraževalnega sistema, ki bo izraz potreb in možnosti naše družbe, hkrati pa bo razvijal združeno delo. Zavedamo se izobraževalne in vzgojne vloge šole in vseh drugih delov sistema in potrebe, da bolj odgovorno, zavedno in zrelo oblikujemo ro-dove mladih delavcev in samou-pravljalcev, ki bodo znali in ho-teli nadaljevati procese velike Titove revolucije. Toda hkrati s to revolucijo se je začel porajati tudi novi vzgojno-izobraževalni sistem kot sestavni del družbene preobrazbe.

Tudi zdaj nas tako kot zmeraj vodi moč Titove misli, ki je živa, aktualna in spodbujajoča.

Ob novem letu 1950 je Tito dejal: »Naši učitelji in profesorji opravljajo veliko delo in častno nalogo, saj vzgajajo naše mlade socialistične rodove. Njihova naloga je, ne samo da izoblikujejo iz mladine sposobne strokovne kadre, temveč tudi po svojem značaju prave državljane naše socialistične države; ljudi, ki bodo visoko cenili naše revolu-cionarne pridobitve, ki bodo ljubi-li svojo državo, toda cenili tudi pozitivne pridobitve drugih narodov; ki bodo v sebi gojili svo-bodnjaške tradicije naših pred-nikov in jim ljubezen do svoje socialistične države ne bo pre-prečevala, da ne bi bili sočasno tudi resnični internacionalisti.«

Zdaj, ob velikem jubileju vsta-je, postajajo te Titove besede še pomembnejše in še bolj zavezu-jejo.

So naša taktika in naše vsa-kodnevnne naloge v vzgoji in izo-braževanju mladih.

Prosvetni časopisi republik in pokrajin — teh je osem, izhajajo pa v približno sto tisoč izvodih — izdajajo svojo peto skupno šte-vilko. Tudi ta naj bo eden od do-kazov skupnosti vseh naših delavcev v vzgoji in izobraževanju in vseh naših narodov in narod-nosti; potrdi naj misel o ohranja-nju bratstva in enotnosti, te naj-večje pridobitve naše, Titove re-volucije.

DJORDJE DJURIĆ

Med drugim preberite

- DOSEŽKI IN PRIČAKOVANJA, str. 2, 3, 4
- PRED III. KONGRESOM SAMOUPRAVLJAVCEV, str. 5
- VZGOJI NA POT: TITO, KARDELJ IN VLAHOVIĆ O VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU, str. 6, 7
- PARTIZANSKE ŠOLE, str. 8
- SREČANJA IN SPOMINI PARTIZANSKIH UČITELJEV, str. 9
- DOGODKI, NOVOSTI, str. 10, 11

prosvetni delavec

Školske
Novine

Трновейни
Училищ

misao

ПРОСВЕТНИ
ЛИСТ

просветни рад

Shkëndija

Просветен
Работник

Stojan Batič: Spomenik NOB, 1958 (detajl), marmor, v Logatcu

naših
40
let

SR SLOVENIJA

V znamenju jubileja

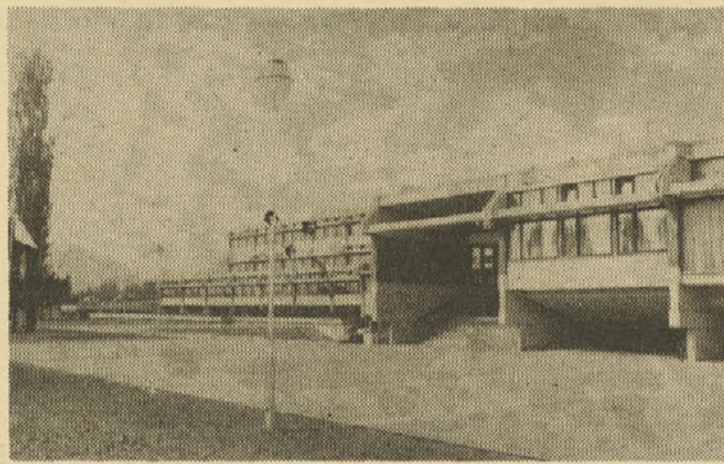
Ob letošnjem praznovanju 40-letnice vstaje naših narodov in narodnosti bomo tako kot smo ob dosedanjih obletnicah kritično pregledali dosežke in perspektive našega socialističnega samoupravnega razvoja in se ponosno ozrli na to, kar smo naredili. V tem razvoju imata tudi vzgoja in izobraževanje svoje vidno, nepogrešljivo mesto. Kot neposredni dedič slavne partijske prosvete je slovensko šolstvo v vsem povojnem obdobju zvesto stopalo po poti graditve nove Titove Jugoslavije. Njegovega deleža v tej graditvi ni mogoče izmeriti z enotami in merili, s katerimi smo navajeni pregledovati delovne dosežke človeških rok. Prispevki vzgoje so še bolj dragoceni, ker oblikujejo v mislih, srcih in ravnanju mladine vseh rodov čut zavezanosti svetlim izročilom naše vstaje in revolucije, duh bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti ter vero v moč in sposobnost delavskega razreda in njegove avantgrade Zveze komunistov na poti osvoboditve dela in človeka. Lahko trdimo, da je velika večina naših prosvetnih delavcev mladino tako tudi vzgajala.

Dosežki treh in pol desetletij svobodne graditve gmotnih in duhovnih temeljev naše družbe se zrcalijo tudi v dosežkih vzgoje in izobraževanja. Na te pa smo v resnici lahko ponosni: razširili in obogatili smo zasnovo organizirane socialistične predšolske vzgoje, vzgojno-varstvene organizacije skrbijo za to, da so vsi otroci in krajevni skupnosti deležni raznih oblik predšolske vzgoje in načrtne priprave na začetek osnovnega šolanja. Celodnevna osnovna šola, ki temelji na podružbljanju vzgoje, na odprtosti šole v samoupravno združeno delo, se je uveljavila. Sprejeli smo novo programsko zasnovo usmerjenega izobraževanja, ki zagotavlja s skupno vzgojno-izobraževalno osnovo, vključeno v vse usmeritve in smeri izobraževanja, celostnost izobraževanja za delo ter za nenehno izobraževanje in usposabljanje vseh naših občanov.

V posebnih izobraževalnih skupnostih za usmerjeno izobraževanje in njihovih strokovnih svetih, ki postajajo mesto, kjer delegati delavcev vzgojno-izobraževalnih dejavnosti in delegati uporabnikov skupaj oblikujejo nove vzgojno-izobraževalne programe in uresničujejo svobodno menjavo dela, se vse bolj uveljavlja skupna odgovornost celotnega združenega dela za uresničevanje sprejete kadrovske-izobraževalne politike. Po tej poti se vse bolj vključuje v celoten sistem usmerjenega izobraževanja tudi v preteklosti ločeno in vase zaprto, pogosto ozko pragmatično zasnovano izobraževanje v delovnih organizacijah za tako imenovano interno kvalifikacijo. In naprej: v zadnjih letih smo z organiziranim delom družbeno-političnih in strokovnih dejavnikov v združenem delu, samoupravnih interesnih skupnostih in družbeno-političnih skupnosti začeli zastavljati pretirano ekspanzijo razvoja posameznih področij srednjega in visokošolskega izobraževanja. Razumljivo je, da v kratkem času ni mogoče pričakovati uspehov, pomembno pa je že to, da smo očitneje zavrli uveljavljanje liberalističnih pogledov na razvoj izobraževanja in na odpravljanje kar usodnih neskladij v kadrovske sestavi združenega dela.

Te in druge kakovostne spremembe v vsebini in razvoju vzgoje in izobraževanja je mogoče dosegati predvsem z učin-

kovitim, širokim in delegatsko razvitim prizadevanjem organiziranih subjektivnih dejavnikov za nove samoupravne družbeno-ekonomske odnose, za uveljavljanje družbeno-ekonomskega položaja delavca v združenem delu, za vraščanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti v združeno delo. Dosežki reforme usmerjenega izobraževanja že vodijo k odpravi tradicionalne ločenosti izobraževanja za delo in za upravljalvske funkcije, k povezanosti splošne in strokovne izobrazbe. Organizacije združenega dela zunaj področja izobraževanja postajajo čedalje bolj ne le temeljne nosilke sa-

Pedagoška akademija v Mariboru, ki je bila zgrajena pred nedavnim, stoji na prostoru, ki meri 17.000 kvadratnih metrov. V njej je 80 prostorov: predavalnice in prostori za seminarje, laboratoriji, učne delavnice, centralna knjižnica, dvorana za seje in slavnostne prireditve, ki lahko sprejme 400 študentov, restavracijski prostori in študentski klub. V akademiji je prostora za 1.500 študentov in prav toliko se jih v njej tudi izobražuje.

Zdaj gradijo še športno rekreacijske prostore in telovadnico, urejajo pa tudi okolje.

Denar za gradnjo Pedagoške akademije v Mariboru, ki je stala 120 milijonov, je dala Izobraževalna skupnost Slovenije.

moupravne izobraževalne politike, temveč tudi soodgovorne izvajalke vzgojno-izobraževalnih programov.

Reforma-revolucionaren proces

Globoke družbene spremembe v funkciji in naravi vzgojno-izobraževalnega sistema smo zasnovali v vsej širini reformne dejavnosti. Pri tem se zavedamo, da je številne objektivne družbeno-ekonomske okoliščine pa tudi nekatere subjektivne slabosti in nasprotovanja mogoče spremeniti in odpraviti šele čez čas. Reformo izobraževanja smo v Sloveniji vedno razumeli kot revolucionaren proces, kot zapleteno razredno vprašanje. Zato smo se v posameznih obdobjih reforme kritično spopadali tako z liberalističnimi, abstraktno humanističnimi in tehnokratskimi zasnovami v pedagoški teoriji in s pojavi elitizma ali pragmatizma v vzgojno-izobraževalni praksi. Res je, da nismo znali zmeraj dovolj celostno obvladati škodljivih pojavov krajevne narave ali pa celo v posameznih območjih, kjer so se nekatere vrste šol preveč širile, premalo močni pa smo bili tudi tedaj, ko smo si prizadevali zaustaviti težnje po drobljenju vzgojno-izobraževalnih programov ter v usmerjanju vpisa v šole, ki bi postopno vplival na potrebno spreminjanje kadrovske sestave združenega dela. V kadrovske-izobraževalni politiki tudi nismo dovolj skrbeli za izobraževanje delavcev iz dela ali ob delu. To pa je pot usmerjenega izobraževanja, po kateri bi se delavci, ki so še brez potrebne strokovne izobrazbe, ustrezno usposobili za delo in samoupravljanje in dobili možnosti za nenehno izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje.

Dosežki in pričakovanja

Te in druge težave so nenehno pričujoče. Zavedamo se jih in jih postopoma odpravljamo. Pri načrtovanju nadaljnjih možnosti in razvojnih težeh se opiramo na družbeni plan razvoja republike do leta 1985 in na moč družbeno-ekonomskega razvoja do leta 2000. Nadaljnjo krepitev temeljev materialnega in socialnega razvoja neposredno navezujemo na večjo uveljavitev znanja in znanosti, na boljše strokovno usposobljenost zaposlenih, na zvečanje ustvarjalnosti delovnih ljudi — kot vzvodov rasti produktivnosti proizvodnega in drugega družbenega dela.

Takšna vpetost vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v družbene razvojne cilje in z njimi povezane kadrovske potrebe pa zahteva najprej bistveno spreminjeno razmerje med tistimi, ki se šolajo za proizvodne in neproizvodne poklice. Za srednje-ročno obdobje smo prevideli

izobraževalnih organizacijah združenega dela, med njimi samimi in z drugimi organizacijami združenega dela ter s poglavljanjem sporazumevanja delavcev v posebnih izobraževalnih skupnostih, so dane možnosti za izboljšanje kakovosti izobraževalnega dela in višjo raven vzgojno-izobraževalnih dosežkov. Prispevek delavcev vzgojno-izobraževalnih organizacij k družbeni produktivnosti dela, k povečevanju rasti družbenega proizvoda in s tem k dohodku delavcev v materialni proizvodnji je nepogrešljiv. Z njim bomo izboljšali tudi družbeno-ekonomski položaj prosvetnih delavcev in ga izenačevali s položajem drugih delavcev v združenem delu.

In ne nazadnje: nadaljnja demokratizacija odnosov v vzgoji in izobraževanju zahteva

SR HRVAŠKA

Zgodovinska preobrazba se je šele začela

Spomnimo naj na to, da se je začel prvi reformni poseg v stari šolski sistem na Hrvaškem še med vojno, na osvobojenem ozemlju. Leta 1944 so v Topuskem sprejeli nov predmetnik in učni načrt za hrvaške osnovne šole. Teh šol pa tudi dijaških domov ni bilo malo. Ne samo v zgodovino šolstva in pedagogike, temveč tudi v kulturno zgodovino bo prišel podatek, da smo še med vojno, v vihuri vojnih spopadov, odpirali številne osnovne šole, da smo imeli na osvobojenem ozemlju tudi srednje šole in celo eno višjo.

Eden prvih posegov v stari šolski sistem je bil ta, da smo potem, ko smo ločili cerkev od države, ločili tudi šolo od cerkve, in začeli oblikovati ljudsko šolo. Naredili smo to, kar je v številnih deželah že zdavnan naredila nekdanja napredna in liberalna buržoazija. (V teh prvih dneh, leta 1946 je bilo na Hrvaškem 3371 osnovnih šol s 31.000 učenci in 5500 učitelji.)

V prvem obdobju našega socialističnega razvoja smo oblikovali šolo kot državno ustanovo, ki smo jo upravljali centralistično. Tedaj smo imeli tudi osrednje, zvezno ministrstvo za prosveto, ki je poleg drugega predpisovalo predmetnike in učne načrte. To je bilo v skladu z našo tedanjim družbeno ureditvijo, z državnim socializmom. Toda to obdobje je trajalo le malo časa. Z uvajanjem delavskega upravljanja in družbenega samoupravljanja se je začel tudi proces odmiranja državne šole in njenega preraščanja v šolo kot družbeno ustanovo, potem pa v šolo kot delovno organizacijo v sestavi združenega dela, ki menjuje svoje delo z delom drugih delov združenega dela. Gleđano zgodovinsko je to edinstven in veličasten proces, proces, ki se je šele začel, in ki bo trajal še dolgo.

Po osvoboditvi smo začeli načrtno izdelovati nove predmetnike in učne načrte za vse stopnje in vrste šol. Na Hrvaškem je bil sprejet prvi predmetnik in učni načrt leta 1946 in je imel tako imenovano normalno in minimalno različico. Istega leta je bil sprejet tudi zakon o obveznem sedemletnem izobraževanju. Iz učnih načrtov je bilo treba odstraniti vse, kar ni bilo v skladu s sodobno znanostjo, nepotrebni historizem, in v nasprotju z določeno hipertrofijo humanističnih ved dati več prostora naravoslovnemu-matematičnim vedam. Poseben poudarek je bilo treba dati tistim delom učne snovi, ki so potrebni in primerni za ustvarjanje marksističnega znanstvenega svetovnega nazora. Zato smo predmetnike in učne načrte večkrat spreminjali, toda z doseže-

zavzeto sodelovanje učiteljev, učencev in študentov ter delegatov uporabnikov pri uveljavljanju položaja udeleženca izobraževanja kot subjekta vzgoje. Ta subjekt vzgoje pa ni zgolj vsestransko razvita osebnost, ki naj bi se čimbolje znašala v zdajšnjih družbenih razmerah in zagotavljala ustvarjanje ustreznih odnosov. Pomeni nam več: to je ustvarjalec, bojevnik za nove odnose in resnični samoupravni položaj delavca v združenem delu in družbi. Razviti samoupravni odnosi in idejno socialistično uveljavljanje vzgoje v današnji in jutrišnji šoli morajo zagotoviti na širokem znanju temelječo zavest, pripravljenost in pripravljenost mladih rodov, ki prihajajo, za dosledno uresničevanje Titove in Kardeljeve vizije osvobodnega dela in človeka.

EMIL ROJC

Najmanj se lahko pohvalimo z družbeno organizirano predšolsko vzgojo. Čeprav smo začeli skoraj iz nič in odprli veliko jasl in še več vrtcev, in čeprav smo v zadnjem letu vključili največ otrok v pripravljalne oblike in vstop v šolo, je bilo leta 1980 (v jaslilih 3,1 odstotka otrok, v otroških vrtcih 20,8 odstotka, v predšolskih ustanovah je delalo 3000 vzgojiteljev) pa z doseženim ne moremo biti zadovoljni.

Izredno zadovoljni smo lahko z dosežki na enem izmed področij reformiranja vzgojno-izobraževalnega sistema: vsem narodom in narodnostim smo omogočili šolanje v materinščini in spoznavanje in razvijanje narodnih kulturnih vrednot. Na Hrvaškem je 51 osnovnih šol, kjer ima 2300 učencev pouk v jezikih narodnosti.

Novosti se uveljavljajo

Tudi pri notranji, pedagoški reformi šole so doseženi nekateri, čeprav ne tako zelo vidni uspehi. Poleg tradicionalnega

V Varždinskih Toplicah so ob 500-letnici ljudske prosvete in šolstva v tem kraju, 11. oktobra 1980 odprli novo poslopje Osnovne šole Anton in Ivan Kukuljević, ki je ena izmed najspodobnejših šol pri nas. Zgrajena je na 3.600 kvadratnih metrih. Ima oddelke za razredni predmetni pouk ter upravo, kabinete za politehnično vzgojo, splošno ljudsko obrambo, za zdravstveno vzgojo in telovadnico. Prostor niso klasično urejeni, temveč večnamenski, odprti; ni tradicionalnih učilnic, stolov in klopi. Učenci se lahko zberejo v skupine in lahko sedijo na tleh prilagojenih različnim višinam. Telovadnica je grajena tako, da je uporabna tudi za dramske in glasbene prireditve. Ob šoli je povezan prostor, namenjen otroškemu vrtcu. Šolo bodo obiskovali tudi učenci na pripravljani stopnji v usmerjenem izobraževanju.

Šola v Varždinskih Toplicah je prvi šolski objekt, zgrajen po zahtevah sredanje reforme izobraževanja. (Ivan Žigić)

tako zmanjšalo, da je le še simbolično.

Odprtih in zgrajenih je bilo zelo veliko osrednjih in podružničnih osnovnih šol ter organiziran prevoz učencev. Tako imamo zdaj na Hrvaškem 2901 osnovno šolo s približno 500.000 učenci in 26.000 učitelji. Žal brezplačnega šolanja še vedno nismo povsem uresničili, tako da bi bili brezplačni tudi učbeniki, učni pripomočki in prehrana učencev.

Velik korak pri odpravljanju dualizma

Še bolj očitne so spremembe v srednjih šolah. Najprej smo odpirali ob gimnazijah veliko srednjih šol različnih smeri (leta 1946 je bilo 113 gimnazij s 55.000 učenci in 1800 profesorji), potem pa smo ukinili nekdanje šole za delavske poklice (vajenske in industrijske). S tem smo

pouka postajajo čedalje pomembnejše obolske in zunajšolske oblike dela, v šoli so se uveljavili radio, televizija, film in druga sodobna izobraževalna tehnologija (uveljavili so se tudi izdelovalci teh pripomočkov, kot Školska knjiga, Filмотeka in izobraževalni programi RTV Zagreb idr.), čedalje bolj se uveljavljajo aktivne metode dela, ki omogočajo učencu da je subjekt svoje vzgoje in izobraževanja. Šole in fakultete se začenjajo povezovati z združenim delom proizvodno in družbeno koristno delo počasi zavzemata enakopravno mesto v življenju šole.

Narejeni so tudi prvi koraki pri ustvarjanju možnosti za izobraževanje odraslih in njihovo nenehno izobraževanje. Resda še ni veliko doseženega, je pa utrujen pot v »učeco se družbo«, v kateri

Nadaljevanje na 3. strani

naših
40
let

Dosežki in pričakovanja

Nadaljevanje iz 2. strani

se bomo vsi lahko nenehno izobraževali.

Spremenil se je tudi sistem izobraževanja prosvetnih delavcev. Namesto samo na srednji stopnji, si pridobivajo učitelji razrednega pouka izobražbo tudi v višjih šolah, prav zdaj pa nastajajo možnosti, da se bodo lahko izobraževali na fakultetah (pedagoške akademije so prerasle v pedagoške fakultete ali pa so se združile s filozofskimi fakultetami). Vsi učitelji predmetnega pouka se že izobražujejo v visokih šolah.

In še nekaj o tem, kar načrtujemo na Hrvaškem na področju vzgoje in izobraževanja v tem srednjeročnem obdobju. Število otrok, vključenih v predšolsko vzgojo, bi morali povečati do leta 1985 na približno 48 odstotkov vseh otrok (za okrog 100.000 več kot jih je zdaj). Denar namenjen za osnovno izobraževanje naj bi

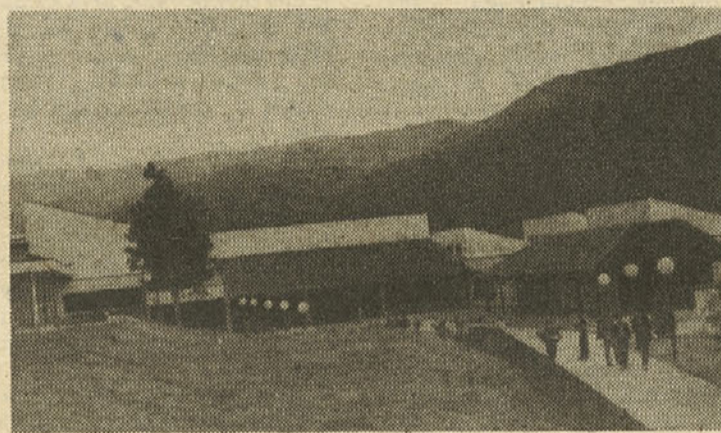
se zvečal za 21 odstotkov, za usmerjeno izobraževanje pa za 23,5 odstotka. Predvideno je tudi, naj bi bilo okrog 60 odstotkov otrok delavcev, začasno zaposlenih v tujini — teh pa je s Hrvaškega veliko vključenih v dopolnilni pouk. Zaradi vključevanja prizadetih otrok v redne šole pa se bo precej zmanjšalo število učencev v posebnih šolah itn.

Ni dvoma, da so bili od leta 1945 pa do zdaj doseženi veliki uspehi. Nanje smo lahko ponosni, res pa je tudi, da bo treba še veliko narediti, zlasti na področju reforme vzgojno-izobraževalnega sistema. Smo pravzaprav šele na začetku reforme. Družba je za dosedanje uspehe lahko hvaležna večini prosvetnih delavcev, hkrati pa pričakuje, da si bodo kar najbolj prizadevali za njeno socialistično preobrazbo in še posebno za reformo vzgojno-izobraževalnega sistema.

PERO ŠIMLEŠA

ževanja kot delu združenega dela črtovalnega obdobja. V predšolski vzgoji in izobraževanju se je povečalo število vzgojno-varstvenih organizacij pa tudi število otrok, vključenih vanje (od 3,4 odstotka v letu 1974 na 5,7 odstotka v letu 1980). V osnovnem izobraževanju in vzgoji se je število učencev nenehno povečevalo, povečeval pa se je tudi odstotek rodu v višjih razredih (96 odstotkov). To je dosežek velikih naložb v razširitev in modernizacijo mreže osnovnih šol,

V preteklem desetletju, že leta 1972, se je začela nova reforma srednjega usmerjenega izobraževanja in vzgoje. To leto so dobile tudi triletnje šole status srednjih šol. Od tedaj se nenehno reformira srednje usmerjeno izobraževanje, od lanskega septembra pa so se tudi gimnazije spremenile v usmerjene šole. Ce-

Osnovna šola Kliment Ohridski je najstarejša vzgojno-izobraževalna ustanova v Ohridu. Nenehno jo obiskujejo: nekdanji revolucionarji, znanstveniki, umetniki in drugi strokovni delavci. Za svoj prispevek k razvoju ožje in širše okolice je prejela številna družbena priznanja: nagrado mesta Ohrida »7. november« v letu 1975, pa tudi red zasluge za narod z zlato zvezdo, s katerim jo je odlikoval predsednik republike Josip Broz Tito.

Šola je delovala v težkih razmerah do 24. 5. 1980. Takrat je zrasla sedanja šola s samoprispevom mesta, in z denarjem delovnih organizacij v občini ter izobraževalne skupnosti. Zavzema 3500 kvadratnih metrov uporabne površine in ima lepo urejeno okolico. Nova zgradba je zgrajena po najsodobnejših arhitektonskih načelih.

Sedanja šola Kliment Ohridski je organizacija združenega dela, ki zajema delovne enote vasi Trebenište in Mesešite, in šolo posebne otroške bolnišnice za kostne in sklepne bolezni. Obiskuje jo 1.450 otrok, ki so razporejeni v 58 razredih. Zanje skrbi 93 zaposlenih, od teh je 73 prosvetnih delavcev. V osrednji šoli v Ohridu je 950 učencev v 30 razredih.

Pouk v osnovni šoli Kliment Ohridski poteka v posebnih učilnicah, šola pa ima na voljo številna avdiovizualna sredstva in interno televizijo. Vsi prostori so sodobno opremljeni: od šolske knjižnice, telovadnice, šolske kuhinje, zobne ambulante pa do igrišča.

Šolski kolektiv in krajevna skupnost Stari grad so v počastitev 1150-letnice šole začeli zbirati prostovoljne prispevke, da bi v šolskem dvorišču zgradili spomenik Klimentu Ohridskemu, po katerem se šola imenuje.

Učitelji osrednje šole, pa tudi iz drugih delovnih enot so izredno poštrevoljni, veliko izmed njih jih je prejelo visoka družbena priznanja za svoje dolgoletno poštrevolno delo. Na šoli so zelo razvite dejavnosti prostega časa; učenci so dosegli pri različnih tekmovanjih odlične uspehe.

V novih delovnih razmerah so dosežki še bolj kakovostni, še posebno na vzgojno-izobraževalnem področju. (Dr. Stojan Risteski)

lotno izobraževanje se je samoupravno organiziralo, za vsa področja izobraževanja so sprejeti novi zakoni, primerni našim potrebam in družbenemu razvoju.

Razgiban razvoj izobraževanja

Zdajšnjih dosežkov v vzgoji in izobraževanju Bosne in Hercegovine ni mogoče primerjati s tistimi v času obnove in graditve v prvih povojnih letih. O tem priča veliko kazalnikov preteklega na-

ki jih je bilo največ zgrajenih z akcijo »1000 šol«, ki so jo začeli leta 1977. Usmerjeno izobraževanje, posebno srednje, se je razvijalo hitreje, kot je bilo predvideno. Število učencev se je v tem obdobju povečalo od 150.000 na 230.000, odstotek vključenega rodu v te šole pa od 41,1 na približno 60 odstotkov.

Zelo se je razvilo tudi visoko izobraževanje, posebno kar zadeva število študentov in širjenje mreže visokošolskih organizacij. Število študentov se je povečalo na 68.000, od teh je 40.000 rednih. Povečali sta se tudi kakovost in učinkovitost študija, posebna pozornost pa je bila namenjena študentskemu standardu: več je bilo posojil in štipendij, izboljšale pa so se tudi možnosti za stanovanja in prehrano študentov.

Izobraževanje in vzgoja v SR Bosni in Hercegovini danes — to je velikanska armada mladih in odraslih, ki si po redni poti ob delu ali iz dela pridobiva različne stopnje izobraževanja, poučuje pa jih več kot 40.000 učiteljev. Študentov in učencev je več kot milijon, to pa pomeni, da se izobražuje vsak četrti prebivalec SR Bosne in Hercegovine.

Razvoj celotnega bosansko-hercegovskega izobraževanja in vzgoje v novem srednjeročnem obdobju bo zasnovan predvsem na nadaljnji socialistični samoupravni preobrazbi, izboljšanju dela in smotrnejši organizaciji, na gospodarnosti in funkcionalnosti razporeditvi vzgojno-izobraževalnih organizacij, na povečanju učinkovitosti in taki sestavi vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki ustreza potrebam združenega dela.

ORHAN ZUBČEVIĆ

SR BOSNA IN HERCEGOVINA

Leta rasti in razvoja

Šestdeset let ni veliko, če merimo čas z leti obstoja izobraževalnih in kulturnih ustanov, obdobje rasti in razvoja celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema v Bosni in Hercegovini v teh povojnih letih pa je zaznamovano z velikimi dosežki. Zanimalo se je tako rekoč iz nič.

Dediščina, ki so jo dobili iz predvojnega Jugoslavije, ponazarja med drugim tudi to, da so imeli v Bosni in Hercegovini po osvoboditvi več kot 70 odstotkov nepismenih, zelo veliko otrok, godnih za šolo in na desetisoče tistih, ki so bili že prestari za osnovno šolo. Bili so brez učbenikov, imeli so zelo malo šol in učiteljev, imeli niso niti ene visoke šole (prvo višjo pedagoško šolo so odprli 22. novembra 1945 v Sarajevu). V predvojnem osnovno šole se je lahko vključilo samo 40 odstotkov otrok šolske starosti. V prvem povojnem rednem šolskem letu 1945/46 je bilo v Bosni in Hercegovini 718 osnovnih šol s 1434 učitelji, učencev pa je bilo okrog 120.000; to pomeni, da je prišlo 84 učencev na učitelja. Tistega leta je bilo 14 popolnih gimnazij, 31 meščanskih šol, 3 učiteljska, 4 trgovaške akademije in dve srednji tehniški šoli. V teh šolah je bilo okrog 16.000 učencev, ki jih je poučevalo 800 učiteljev.

Z leti so rasle nove šole, ustanavljali so fakultete in kulturne ustanove. Vse več otrok je obiskovalo pouk, z analfabetskimi tečajji se je zmanjševalo število odraslega nepismenega prebivalstva.

Boj proti zaostalosti in neznanju

V desetletju po letu 1955 je bilo zgrajenih poleg obnovljenih objektov, upuščenih v vojni, več kot 1200 osnovnih šol. Odprtih je bilo več kot sto srednjih in strokovnih šol. Ustanovljena je bila prva bosansko-hercegovska univerza v Sarajevu, s sedmimi fakultetami. Odprli so na stotine knjižnic, kulturnih domov, kinematografov in nekaj gledališč. V tem desetletju se je število nepismenih zmanjšalo za 30 odstotkov. To so bila leta izrednega napredka v kulturi okolja, v kateri je na tisoče učiteljev v boju proti zaostalosti in neznanju z malo sredstvi in močmi, toda z veliko ljubezni in domoljubja reševalo številne probleme in stopalo korak za korakom na poti kulturnega napredka. To je bilo obdobje, v katerem so si prosvetni delavci izredno prizadevali za tak pouk in vzgojo, ki najbolj ustreza znanstvenim zahtevam in potrebam družbe, obdobje, v katerem so bili sprejeti prvi zakoni o šolstvu in ko si je družba izredno prizadevala za

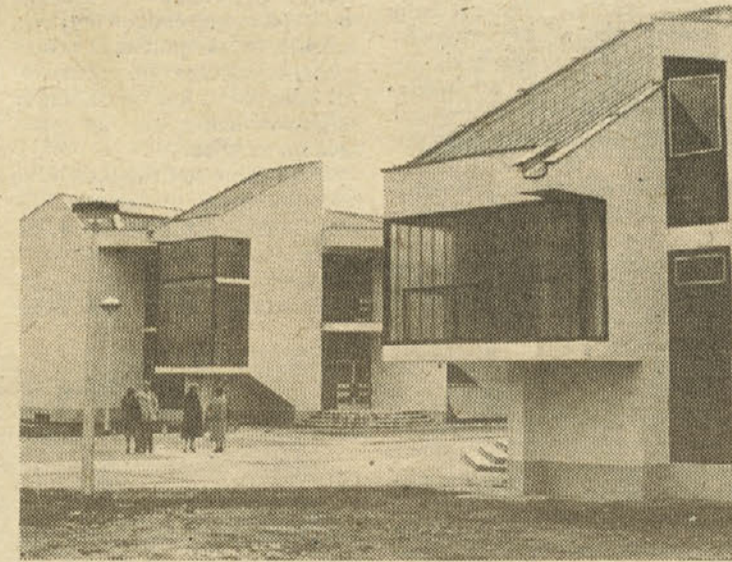
nadaljnji razvoj samoupravljanja v kulturi in prosveti.

V dvajsetih letih po osvoboditvi so že lahko zaznamovali čedalje večje uspehe: čeprav je tudi tedaj primanjkovalo šolskega prostora, je za to obdobje značilno množično izobraževanje mladine in odraslih. V primerjavi s prejšnjim obdobjem je bilo tedaj že več učiteljev, bolj opremljene šole in več učbenikov, zato je bilo v naslednjih letih mogoče začeti izboljševati kakovost pouka. Lepi uspehi so bili doseženi tudi v strokovnem izobraževanju, tako da je bilo v sedemdesetih letih že mogoče vzpostaviti vezi na relaciji šola — družba in šola — gospodarstvo.

Obdobje najglobljih reformnih posegov

V preteklem desetletju, zlasti po desetem kongresu ZKJ, so si prizadevali uresničiti naloge, opredeljene zlasti z resolucijo desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije o socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja.

Temeljita reforma je bila izvedena v visokem šolstvu (nov študijski režim: leto za letom, desetmesečni pouk, posodobljen v skladu s potrebami združenega dela, študenti postajajo vse bolj subjekti celotnega izobraževanja). Ob koncu tretjega desetletja so bile ustanovljene univerze v Banjaluki, Tuzli in Mostarju. Nova pobuda v razvoju izobra-

Prebivalci Novega Sada so darovali svojim otrokom še eno lepo in sodobno opremljeno novo osnovno šolo. Na začetku letošnjega šolskega leta se je 1.200 učencev novosadske Osnovne šole Jožef Atila vselilo v novo stavbo. Zgrajena je z denarjem, zbranim s samoprispevki in z denarjem samoupravne interesne skupnosti za splošno vzgojo in izobraževanje. Zgrajena zavzema 7.000 kvadratnih metrov, v njej je veliko kabinetov in posebnih učilnic, opremljenih z najsodobnejšimi avdiovizualnimi sredstvi.

Učenci so se vselili v novo šolo že prvi dan letošnjega šolskega leta, slovesno pa so jo odprli 18. oktobra — v spomin na dan osvoboditve Novega Sada. Osnovna šola Jožef Atila proslavlja letos svojo 35-letnico delovanja, nova šolska zgradba pa je najlepše darilo učencem in učiteljem, ki bodo lahko v novih razmerah dosegali še boljše uspehe. (J. J.)

SAP VOJVODINA

Večnacionalnost jugoslovanske skupnosti

Znano je, da so bili v preteklih desetletjih doseženi v svobodni Jugoslaviji pomembni uspehi pri ustvarjanju in izpolnjevanju socialističnega vzgojno-izobraževalnega sistema mladine in odraslih. Temeljne sestavine tega sistema so stališča in načela, ki so bila opredeljena že med narodnoosvobodilnim bojem naših narodov in narodnosti: bratstvo, enotnost in enakopravnost narodov in narodnosti jugoslovanske skupnosti, posvetnost vzgojno-izobraževalne dejavnosti, demokratičnost in pravica do izobraževanja v materinščini pa tudi vzgoja mladih v duhu pridobitev in tradicij narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije.

Vsa ta in druga načela, zasnovana na ideologiji marksizma, preženejo vse ravni vzgoje in izobraževanja pri nas. In končno, čedalje bolj se potrjuje, kako nujno je upoštevati vzgojni in idejni pomen dejavnika večnacionalnosti naše skupnosti. Delovanje le-tega v našem vzgojno-izobraževalnem procesu pa ne bi smelo biti omejeno glede na območja, pa tudi ne zoženo na vsebino samo nekaterih učnih predmetov ne glede na to, za kakšno raven in strukturo vzgoje in izobraževanja gre. Videti pa je, da se — kar zadeva vzgojni pomen tega dejavnika — še zmeraj ne vedemo dovolj odgovorno — to pa slabo vpliva tudi na razvoj osebnosti mladih.

Reševanju kadrovskega vprašanja v izobraževanju, znanosti in kulturi, in še posebno vprašanjem učno-vzgojnega osebja, so namenjali prosvetni in družbeno-politični organi izredno in nenehno pozornost že takoj po osvoboditvi. Znano je, da je bilo organiziranih več krajskih ali daljših tečajev za usposabljanje učiteljev narodnosti, za opravljanje učno-vzgojnega dela, predvsem v predšolskih ustanovah in v osnovnih šolah. Hkrati so se na učiteljskih pripravljali učitelji za pouk v osnovnih šolah v jezikih narodnosti (Novi Sad, Subotica, Vršac, Bački Petrovac). Tako kot drugod po državi so tudi v Vojvodini pospešeno uvajali sedemletno in kasneje osemletno osnovno vzgojo in izobraževanje.

Precejšnjo pozornost so namenjali širjenju mreže predšolskih ustanov za otroke narodov in narodnosti, saj je bilo tudi zanje treba usposobiti vzgojitelje. V začetku so jih usposabljali na več tečajih, kasneje v posebnem oddelku učiteljskega v Vršcu, potem pa v šolah za vzgojitelje v Novem Sadu in Kikindi.

Začetek visokega šolstva

Učitelje predmetnega pouka v jezikih narodnosti za osnovne sedemletne in osemletne šole so usposabljali na enoletnem učiteljskem tečaju (v šolskem letu 1945-46), ki je nekoliko kasneje prerasel v višjo pedagoško šolo. To je bila hkrati tudi prva višja šola v Vojvodini. Leta 1953 so odprli višjo pedagoško šolo tudi v Zrenjaninu. Na teh šolah so pripravljali poleg drugih tudi strokovnjake za pouk madžarsčine, slovaščine in romunščine v osnovnih šolah.

Spomnimo naj tudi na to, da je bilo za družbeno-gospodarski, znanstveni in kulturni razvoj SAP Vojvodine izredno pomembno odprtje kmetijske in filozofske fakultete (1954) in kasneje še nekaterih fakultet, tako da je bila leta 1960 ustanovljena tudi Univerza v Novem Sadu. Ta najvišja vojvodinska izobraževalno-znanstvena ustanova

združuje zdaj 13 višjih šol, 11 fakultet in eno akademijo umetnosti.

Pred nedavnim je bila ustanovljena vojvodinska akademija znanosti in umetnosti. Z njo nastajajo možnosti za večstranski razvoj vseh znanstvenih področij, umetnosti in kulture narodov in narodnosti SAP Vojvodine.

Čeprav v tem sestavku ne moremo natančno razčleniti rasti in razvoja izobraževalno-vzgojnih ustanov v preteklih treh in pol desetletjih, pa vendarle samo z nekaj podatki ponazorimo, kolikšne so bile naložbe vse naše skupnosti in še posebno vojvodinske, v uresničevanje politike enakopravnosti narodov in narodnosti v izobraževanju in vzgoji mladih in odraslih. Po podatkih pokrajinskega sekretariata za izobraževanje, znanost in kulturo je bilo leta 1947 v Vojvodini samo 25 predšolskih ustanov, leta 1974 pa že 549. Nekoliko počasneje se je povečevalo število osnovnih šol; teh je bilo 1947. leta 25, 1974 pa 549. Srednjih šol je bilo 1947. leta 156, 1974. pa 178. Drugi podatek govori na primer o tem, da je bilo leta 1966 (1978) na vojvodinskih višjih in visokih šolah študentov naslednjih narodnosti: Madžarov 1920 (4259), Slovkov in Čehov 261 (684), Rusinov 122 (33), Srbov pa je bilo 8558 (22.769).

Pravno oblikovanje celotnega sistema

Do sprejetja ustavnih dopolnil leta 1971 in ustave SAP Vojvodine je sprejel predmetnik in učne načrte prosvetni svet SR Srbije. Prvi predmetnik in učni načrt za osnovno vzgojo in izobraževanje je sprejel prosvetni svet SAP Vojvodine leta 1972. Dve leti kasneje je sprejela skupščina SAP Vojvodine zakone za vse stopnje izobraževanja in druge zakone, ki so urejali odnose in obveznosti v izobraževanju, znanosti in kulturi. Veliko večino teh zakonov je nadomestil enoten zakon o vzgoji in izobraževanju, ki so ga sprejeli leta 1977. Po splošnem zakonu o šolstvu iz leta 1958 je bil to prvi poskus v naši državi, da se z zakonom pravi oblikuje celoten vzgojno-izobraževalni sistem; to je nedvomno pomembno tudi za nadaljnje razvijanje izobraževanja in vzgoje kot enotne vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

Posebno poglavje v razvoju izobraževanja in vzgoje v Vojvodini so bile v preteklih treh in pol desetletjih številne dejavnosti in vidni dosežki pri uresničevanju enakopravnosti izobraževanja narodnosti. Ni dvoma, da so imele na tem področju pomembno vlogo družbeno-politične organizacije, zlasti Zveza komunistov Vojvodine in SZDL Vojvodine.

S sprejetjem resolucije o nalogah Zveze komunistov Jugoslavije pri socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja se je začelo v SAP Vojvodini obdobje zapletenega in dolgoročnega procesa odpravljanja protislovij, ki so se nakopičila v vzgojnoizobraževalnem sistemu. Zdi se, da od tretjega plenuma CK KPJ (1949) in sprejetja predloga za reformo vzgoje in izobraževanja v FLRJ (1958) v razvoju socialističnega šolstva pri nas še ni bilo pomembnejšega dokumenta s tega področja. Brez pretiravanja lahko rečemo, da bo ocena osemletnih dosežkov in opaženih problemov na tem področju na dvajsetem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije

Nadaljevanje na 4. strani

naših
40
let

Nadaljevanje iz 3. strani

pomenila spodbudo za nadaljnja prizadevanja pri razvijanju sodobnega vzgojno-izobraževalnega sistema po načelih samoupravnega socializma ter povezovanja dela in izobraževanja. In če govorimo o dejavniki večnacionalnosti, potem je v resnici zadnji čas, da se z medrepubliškopokrajanskim dogovorom obravnavajo vprašanja zgradbe in izobraževalne vsebine ali njihove razsežnosti, ki bi jo bilo treba uvrstiti v izobraževalne programe vseh socialističnih re-

publik in avtonomnih pokrajin, da bi dejavnik večnacionalnosti postal sestavni del nalog vzgoje in razvijanja osebnosti mladih za življenje in delo v naši socialistični samoupravni skupnosti. Kajti od tega je zelo veliko odvisno, ali se bodo neprekinjeno, enotno, dosledno in učinkovito uresničevala načela, ki so hkrati tudi temelj enotnosti narodov in narodnosti jugoslovanske samoupravne socialistične skupnosti.

DR. MIHAILO PALOV

SR SRBIJA

Za boljše in učinkovito izobraževanje in vzgojo

Povsod v državi so še nepismeni in polpismeni, to pa opozarja, da je potrebna širša družbena akcija. Uspehi sicer so, gotovo pa je, da z doseženim ne moremo biti zadovoljni in da se prizadevanja za opismenjevanje nadaljujejo. Ne smemo pozabiti, da je v naši državi po podatkih UNESCO približno 16,5 odstotka nepismenih, starejših od 15 let.

Statistični podatki kažejo, da leta 1975 okrog 160.000 prebivalcev Vojvodine ni imelo končane osnovne šole, ki je sicer obvezna. V zadnjih petih letih imajo v pokrajini dogovor, po katerem si mora pridobiti vsako leto osnovnošolsko izobrazbo približno 20.000 prebivalcev. Podatki pa kažejo, da je bilo takih le okrog 6.000 na leto.

Laško rečemo, da postaja problem nepismenosti v Vojvodini precejšnja ovira za hitrejši razvoj industrije in gospodarstva. Pokrajina se namreč gospodarsko in družbeno zelo naglo razvija, zato pa potrebuje tudi bolj izobražene in kakovostno usposobljene delavce. Temu vprašanju namenjajo čedalje večjo pozornost. Na primer: v občini Kikinda so sklenili, da ni mogoče dopustiti, da bi bilo prav v največjih delovnih organizacijah največ nepismenih in polpismenih delavcev. Razumljivo je vprašanje: kako naj tak delavec obvlada novo tehnologijo in kako lahko smotno izrablja velika družbena sredstva, ki so mu zaupana. In nazadnje: kako naj nepismen delavec samoupravlja in se zavedno odloča za pravilne rešitve v čedalje bogatejših samoupravnih odnosih. Z osnovnim izobraževanjem odraslih se ukvarjajo v Vojvodini predvsem delavski univerze. Ena od takih šol je tudi pri Delavski univerzi Aleksa Radovića v Kikindi. Težko je reči, ali je to tudi najboljša tovrstna šola v Pokrajini, gotovo pa je, da je med najuspešnejšimi.

Povedati moramo, da je imela ta šola precej časa veliko težav, predvsem zaradi pojmovanja, da je manj pomembna kot v resnici je. Imela je malo oddelkov in

obiskovalcev, zato objektivno ni mogla opravljati svoje družbeno koristne vloge. Šele ko je bil pred dobrim letom pri občinski konferenci ustanovljen koordinacijski odbor za osnovno izobraževanje, se je šola začela razvijati. V novem, ugodnejšem ozračju izpolnjuje vse naloge, predvidene za akcijskim programom.

Boljše delovne razmere šole so omogočile, da se je izboljšala tudi kvalifikacijska sestava zaposlenih — skoraj vsi učitelji so strokovno usposobljeni — delo z udeleženci izobraževanja pa je posodobljeno. Uveden je izmenični pouk, usklajen je čas opravljanja izpitov, je pa še veliko drugih ugodnosti za nemoteno pridobivanje potrebnega znanja. V Kikindi so sklenili, da bodo do leta 1985 povsem odpravili nepismenost v občini.

Ko govorimo o Šoli za osnovno izobraževanje odraslih v Kikindi, moramo spomniti tudi na to, da je ta šola uvedla tudi nove oblike pouka. Ustanovljeni so posvetovalno-pripravljalni oddelki, v katerih imajo udeleženci namesto klasičnega pouka seminarje, potem pa opravljajo ustrezne izpite. Tak pouk je privlačnejši za starejše ljudi in za zaposlene, ker jim omogoča samostojno učenje in pripravljanje brez vsakodnevnih obveznosti.

Posebno vprašanje, s katerim imajo vsak dan opravka delovni ljudje te šole, je poslušanje delavcev v posameznih delovnih organizacijah za želje in potrebe delavcev po izobraževanju. V takem okolju lahko delavec nemoteno obiskuje pouk, saj ima skrajšan delovni čas, lahko pa dela tudi v ustreznih izmeničnih, kratkih, ima vse možnosti za izobraževanje. Na žalost pa so tudi delovne organizacije — ne samo v Kikindi — v katerih niso na tem področju naredili nič. Počasi pa vendarle prodira spoznanje, da sta izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje odraslih opredeljeni, ki izvirata iz dokumentov Zveze komunistov Jugoslavije. Laško torej pričakujemo, da bodo pozitivne izkušnje spodbudile tudi druge.

DRAGAN PAVLOVIĆ

SAP KOSOVO

Na poti razvoja in preobrazbe

Čeprav je imel razvoj izobraževanja in vzgoje na Kosovu v preteklem obdobju enake temeljne značilnosti kot drugod po državi, je potekal vendarle v drugačnih razmerah, kot v drugih republikah in v Pokrajini Vojvodini. Te posebnosti so povečini opredeljevale smeri in dinamiko razvoja teh dejavnosti.

Ena temeljnih posebnosti razvoja izobraževanja na Kosovu je podedovana zelo nizka izobra-

zbeno-kulturna raven, ki je bila stvarno izhodišče tega razvoja v socialistični družbi. To podedovano raven in splošno zaostalost ponazarja podatek, da je bilo na Kosovu pred vojno 84 odstotkov nepismenega prebivalstva. Ze mreža osnovnih šol je bila skrajno nerazvita, v osnovnih šolah pa je bilo samo 32 odstotkov otrok, starih od 8 do 11 let. Od srednjih šol so bile samo tri gimnazije, dve meščanski šoli in

Dosežki in pričakovanja

šest obrtnih šol. Od vseh 36.000 učencev v osnovnih in srednjih šolah je bil komaj vsak tretji albanske narodnosti. Pouka v jezikih narodnosti ni bilo, prav tako pa tudi ni bilo nikakršnih oblik prosvetnega in kulturnega življenja.

Zato je bilo v povojnem obdobju treba začeti ustvarjati in graditi iz temeljev: zgraditi je bilo treba nove šole, izobraziti učitelje (zlasti tistih narodnosti, ki jih sploh niso imele), zagotoviti materialno-tehnično podlago, pripraviti učbenike in priročnike, opismeniti nepismeno prebivalstvo, zbuditi zanimanje ljudi za prosvetljevanje in kulturno-prosvetno preobrazbo ter odpraviti težko dediščino preteklosti.

Upoštevanje je tudi treba, da sta se celotna vzgoja in izobraževanje na Kosovu od predšolskega do visokošolskega razvijala ob zelo hitrem naraščanju prebivalstva, spreminjala sta se način mišljenja in življenja prebivalstva v tej pokrajini, tako da je bilo težko uskladiti zahteve in potrebe s stvarnimi materialnimi možnostmi družbe. Da bi bil za ta zelo hitri in dinamični razvoj na voljo tudi potreben denar, so si na Kosovu zelo prizadevali, pa tudi solidarnost delavskega razreda vse jugoslovanske skupnosti ni nikdar odpovedala.

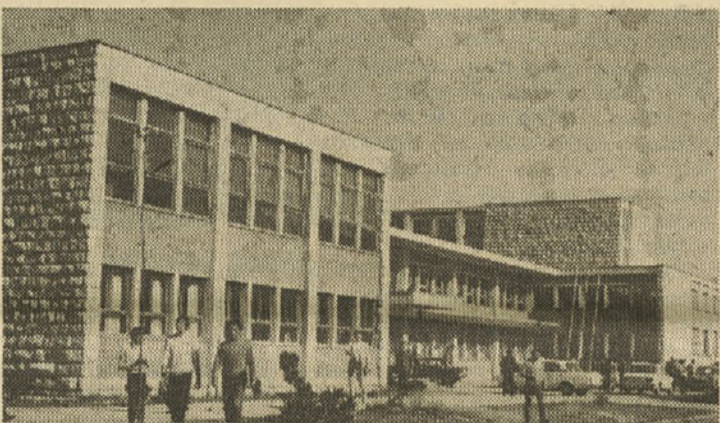
Z naglim in razgibanim razvojem vzgoje in izobraževanja so bili doseženi uspehi, kakršne zasledimo le malokje. To najbolje ponazarja podatek, da je zdaj skoraj vsak tretji prebivalec pokrajine vključen v kako obliko izobraževanja in usposabljanja za delo. Hkrati z ekspanzijo izobraževanja pa so se pojavljale

učencev albanske narodnosti pa za več kot 50-krat v primerjavi s šolskim letom 1945/46. Več kot 60 odstotkov rodu, starega od 15 do 18 let, je v srednjih šolah, torej več kot 90 odstotkov tistih, ki so končali osnovno šolo.

Zaradi naglega družbeno-ekonomskega razvoja te pokrajine, zlasti izobraževanja in možnosti za nadaljnji še hitrejši razvoj, se je začelo razvijati tudi visoko šolstvo. V nekaj več kot dveh desetletjih (prva višja šola je bila odprta 1958, prva fakulteta pa 1960) je bilo odprtih deset fakultet in sedem višjih šol, na katerih študira 31.854 rednih in 15.430 izrednih študentov.

Na višjih šolah in fakultetah poučuje več kot 1.400 učiteljev in sodelavcev, od teh jih je več kot 500 doktorjev in magistrov. Na višjih šolah in fakultetah je diplomiralo do zdaj okrog 12.000 študentov — to pa so za Pokrajino že velike kadrovske zmogljivosti.

Z naglim in razgibanim razvojem vzgoje in izobraževanja so bili doseženi uspehi, kakršne zasledimo le malokje. To najbolje ponazarja podatek, da je zdaj skoraj vsak tretji prebivalec pokrajine vključen v kako obliko izobraževanja in usposabljanja za delo. Hkrati z ekspanzijo izobraževanja pa so se pojavljale

Tehniška fakulteta v Titogradu

Posebno razsežnost razvoju vzgoje in izobraževanja na Kosovu daje skupna vzgoja otrok in mladine različnih narodnosti in organiziranje pouka zanje na vseh stopnjah izobraževanja v materinski in študentov.

Povedati je treba tudi to, da so se podedovano nerazvito gospodarstvo in omejene možnosti gospodarskega razvoja Kosova zrcalili tudi v razvoju izobraževanja in v počasni krepitvi njegove materialne podlage, pri reševanju učno-tehničnih kadrovske in prostorskih težav in v celotnih družbeno-ekonomskih odnosih na teh področjih pa tudi v nezadostni usklajenosti izobraževanja s potrebami združenega dela in splošnega razvoja pokrajine.

Dosežki, kakršni so le malokje

Pri razvoju vzgoje in izobraževanja je bilo doseženo zelo veliko, zlasti če upoštevamo, kako smo začeli. Največ je doseženo v osnovnem izobraževanju. Zdaj je v Pokrajini 885 osnovnih šol (od teh 445 osemrazrednih) z več kot 320.000 učenci vseh narodnosti (268.000 jih je albanske narodnosti). Šolajo se vsi učenci od 7. do 11. leta, v osemletni šoli pa je 94 odstotkov učencev. V primerjavi s prvimi leti po vojni se je število šol potrojilo. Učencev pa je skoraj sedemkrat več. Število učencev albanske narodnosti se je povečalo za dvanajstkrat.

Tudi srednje izobraževanje je izredno naglo napredovalo. V šolskem letu 1945/46 je bilo v tej pokrajini 11 šol s 4.370 učenci, zdaj pa je več kot 130 srednjih šol, ki so samostojne ali pa v sestavi večjih izobraževalnih središč. Obiskuje jih 86.440 učencev (66.000 jih je albanske narodnosti), ki se usposablja za 32 strok in 140 poklicev. Število učencev v srednjih šolah se je povečalo za več kot 18-krat,

tudi številne težave in protislovja, ki jih ni bilo mogoče vedno in najbolje reševati.

Veliko napak prejšnjega sistema še ni odpravljenih

Tudi najnovejše spremembe, ki potekajo ob preobrazbi vzgoje in izobraževanja po načelih desetega in enajstega kongresa ZKJ, nove ustave in zakona o združenem delu so se začele tedaj, ko so bila taka protislovja še živo pričujoča. Na Kosovu si še vedno prizadevajo za nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja: za to, da bi vsi otroci obiskovali osnovno šolo, za hitrejši razvoj predšolske in specialne vzgoje, ki precej zaostaja, za oblikovanjem nove mreže in sestave srednjega usmerjenega izobraževanja, na temelju zdajšnjega in perspektivnega razvoja združenega dela in vse pokrajine, za nadaljnji bolj usmerjeni razvoj in utrditve visokega izobraževanja, za vsebinsko povezovanje izobraževanja z delom in hitrejšo odpravljanje zdajšnje ločenosti izobraževanja od združenega dela.

Se vedno je veliko napak in protislovij, ki so se nakopičile v izobraževanju v preteklosti in opozarjajo, da morajo vsi dejavniki veliko bolj zavzeto delovati tako v izobraževanju kakor tudi na drugih področjih. V novem vzgojno-izobraževalnem sistemu se vedno niso izrabljene vse možnosti za vplivanje na oblikovanje vsestranske socialistične osebnosti mladega človeka, razvijanje smisla, sposobnosti in pripravljenosti za uresničevanje socialističnih samoupravnih odnosov, razvijanje ustvarjalnega odnosa do dela, poglobljanje in bogatenje bratstva in enotnosti in enakopravnosti narodov in narodnosti itn. Prav tem vprašanjem bi morali pri vzgoji in izobraževanju tudi v nadaljnji reformi nameniti več pozornosti.

VOJISLAV OKILJEVIĆ

SR ČRNA GORA

Večja skrb za kakovost izobraževanja

To, kar je bilo doseženo v vzgoji in izobraževanju Črne gore od vojne pa do zdaj, najbolj jasno kaže, kolikšen gospodarski in kulturni napredek je doživela Črna gora v socialistični Jugoslaviji. Od prejšnje Jugoslavije je podedovala splošno gospodarsko in kulturno zaostalost, hkrati pa tudi nerazvito šolstvo, ki je obsegalo približno 400 štirirazrednih osnovnih šol, šest višjih in pet nižjih gimnazij, dve srednji strokovni in nekaj obrtnih šol. Višjih in visokih šol ni bilo.

V šolskem letu 1950/51 je bilo uvedeno obvezno osemletno šolanje za vse otroke, stare od 7 do 15 let. V naslednjih desetih letih je bila izoblikovana mreža osnovnih osrednjih in podružničnih šol, ki je omogočila uresničevanje tega zakonskega določila. Že leta 1961 se je mreža osnovnih šol ustalila in od tedaj je njihovo število enako: 150 popolnih in okrog 500 podružničnih šol. Glede na demografska gibanja so bile nekatere, predvsem vaške šole, ukinjene, ponekod, predvsem v mestnih središčih pa so ustanovili nove. Zdaj je v osemletnih osnovnih šolah več kot 98 odstotkov šoloobveznih otrok.

Hkrati s povečevanjem obsega in kakovosti osnovne vzgoje in izobraževanja sta se razširjali in izpopolnjevali tudi nreža in sestava srednjih šol glede na čedalje bolj raznovrstne potrebe gospodarstva in družbenih dejavnosti po strokovno usposobljenih delavcih različnih profilov. V šolskem letu 1976/77 se je začelo reformirati srednje usmerjeno izobraževanje po sklepih, sprejetih na X. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije in VI. kongresu Zveze komunistov Črne gore. Skupno splošno izobražbeno osnovo srednjega usmerjenega izobraževanja si lahko pridobivajo učenci v vseh občinah in v nekaterih večjih središčih. Deležni so je vsi učenci, ki so končali osnovno šolo. Na drugi stopnji srednjega usmerjenega izobraževanja se izobražujejo učenci za več kot 200 različnih strok in veliko več poklicev.

V skladu s potrebami združenega dela

Reformo srednjega usmerjenega izobraževanja spremljajo nenehna prizadevanja, da bi to izobraževanje bolj uspešno uskladili z zdajšnjimi in prihodnjimi potrebami združenega dela. To se tudi čedalje bolj uresničuje, čeprav poteka ta proces počasneje, kot je bilo pričakovati. Zdaj se več kot 50 odstotkov učencev izobražuje za proizvodne poklice.

Pred vojno so Črnogorci, ki so si želeli pridobiti visoko izobrazbo, in takih je bilo veliko, odhajali študirat v druga univerzitetna središča. Najpogosteje so tam tudi ostajali, ker se niso mogli

zaposeliti doma v zaostalem okolju.

Kot prva je bila ustanovljena leta 1947 Višja pedagoška šola Cetinju, kmalu tudi Višja pedagoška šola v Kotoru. Razgibano družbeno-gospodarski razvoj republike je zahteval več raznovrstnih strokovnjakov z visoko izobrazbo. Postopoma so nastale materialne, kadrovske in druge možnosti, da so se lahko tak strokovnjaki izobraževali v Črni gori. Tako so leta 1960 odprli Titogradu ekonomsko fakulteto, leto dni kasneje pa elektrotehniško. Nato so ustanovljali še druge visoke šole in leta 1974 so tudi ustanovili univerzo v Titogradu, ki je takoj postala močan dejavnik vsestranskega družbeno-gospodarskega in kulturnega razvoja republike.

Univerza Veljko Vlahović združuje zdaj osem fakultet, eno višjo šolo in nekaj znanstvenih institutov, ki opravljajo polno znanstveno-raziskovalnega dela tudi pedagoško dejavnost. Na visokih šolah v Črni gori študira zdaj okrog 16.000 rednih in izrednih študentov, v drugih socialističnih republikah in pokrajinah pa še nekaj tisoč.

Nove oblike in nova vsebina izobraževanja

Po družbenem načrtu razvoja republike do leta 1985 naj bi bili težišče razvoja izobraževanja izboljšanje kakovosti ter nujni programski in strukturni spremembah. Predvideno je, da bo vključenih precej več otrok predšolsko vzgojo: zdaj je predšolskih ustanovah 13 odstotkov otrok, do konca leta 1985 pa naj bi jih bilo 25 odstotkov.

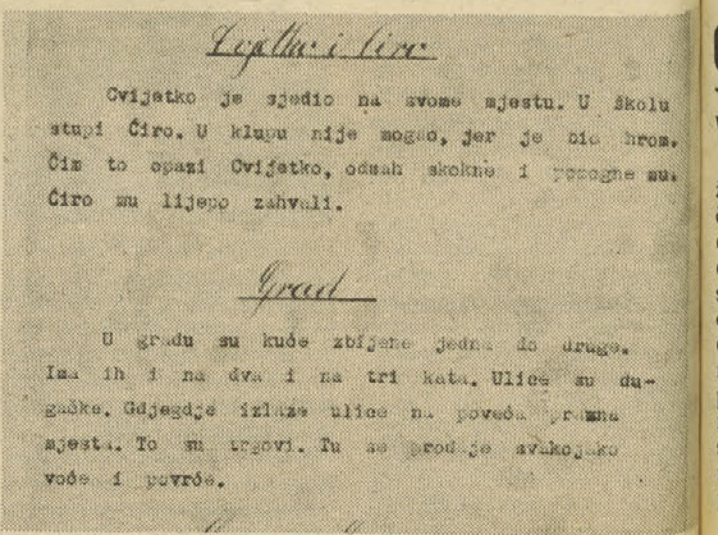
V osnovnem izobraževanju so predvidene spremembe v programih in dr., ki naj bi pripomogle na težišče razvoja izobraževanja, izboljšanje kakovosti ter nujni programski in strukturni spremembah. Predvideno je, da bo vključenih precej več otrok predšolsko vzgojo: zdaj je predšolskih ustanovah 13 odstotkov otrok, do konca leta 1985 pa naj bi jih bilo 25 odstotkov.

V osnovnem izobraževanju so predvidene spremembe v programih in dr., ki naj bi pripomogle na težišče razvoja izobraževanja, izboljšanje kakovosti ter nujni programski in strukturni spremembah. Predvideno je, da bo vključenih precej več otrok predšolsko vzgojo: zdaj je predšolskih ustanovah 13 odstotkov otrok, do konca leta 1985 pa naj bi jih bilo 25 odstotkov.

Upravičeno se pričakuje, da bodo začeti procesi samoupravnega povezovanja usmerjenega izobraževanja na dohodkovni temeljih zadobili v prihodnjem obdobju nove oblike in vsebine. Posebno pozornost namenjajo zahtevi, da je treba bo dosledno usklajevati mrežo vsebine usmerjenega izobraževanja z zdajšnjimi in prihodnjimi potrebami združenega dela in celotnega družbeno-gospodarskega razvoja. To bo tudi potlaga za nadaljnje spopolnjevanje še nedokončane sestave visokega šolskega izobraževanja.

Vse kaže, da bodo za prihodnje obdobje razvoja vzgoje in izobraževanja v Črni gori potrebna prizadevanja za kakovostne kot pa za količinske spremembe.

VLADETA CVIJOIĆ

Ena izmed strani livanjske „Začetnice“

PRED III. KONGRESOM SAMO- UPRAVLJAVCEV

Izkušnje, ki spodbujajo

Kako uskladiti možnosti in zahteve?

Uveljavljanje dohodkovnih odnosov

Na tretjem kongresu jugoslovanskih samoupravljalcev bodo delegati obravnavali družbeno-ekonomski odnose kot tisto bistveno vprašanje, od katerega je odvisno uspešno obvladovanje dohodkovnih odnosov v združenem delu. Tudi v vzgojno-izobraževalni dejavnosti je nadaljnji razvoj in napredek odvisen od tega, kako uspešno bomo uredili dohodkovne odnose. Še vse preveč je pričujoče preživela proračunska miselnost, tako v samoupravnih interesnih skupnostih kakor tudi v vzgojno-izobraževalnih organizacijah in tudi v upravnih organih, ki usmerjajo vzgojno-izobraževalno delo.

Razvoj družbeno-ekonomskih odnosov terja od vzgojno-izobraževalne dejavnosti vedno večji prispevek k napredku samoupravne socialistične skupnosti: ta dejavnost se mora tudi v dohodkovnem pogledu ustrezno organizirati. V osnovni usmerjenosti torej ni neskladij med uporabniki in izvajalci. Eni in drugi soglašajo, da je potrebna večja učinkovitost. Težave se začnejo pri uresničevanju programov in družbenih smotrov. Neusklajenost med potrebami in možnostmi poraja različna naspotja. Vzgojno-izobraževalna dejavnost je v nezavidljivem položaju tudi zato, ker še nikjer nismo ugotovili, kolikšen je njen delež v na novo ustvarjeni vrednosti, kakor to določa zakon o združenem delu. Svoj prihodek si mora izbojevati glede na skupne potrebe, to pa je v zaostrenih gospodarskih razmerah vedno težje.

Delavci v vzgojno-izobraževalni dejavnosti soglašamo s splošno družbeno usmeritvijo, da si moramo prizadevati za zmanjšanje splošne in skupne porabe. Prepričani pa smo, da bi to načelno družbeno usmeritev morali natanko in podrobno razčleniti, da ne bi zmanjševali sredstev vsem ne glede na naloge in programe dela. Nedopustno je skupno porabo zmanjšati, potem pa prepustiti porabnikom, da se sami dogovarjajo, kdo bo kaj zmanjševal. Že splošna ugotovitev, da se delež za vzgojo in izobraževanje v družbenem bruto proizvodu zmanjšuje, kaže na neusklajenost med možnostmi in zahtevnejšimi in zahtevnejšimi nalogami te dejavnosti.

Vzrok za neurejene dohodkovne odnose v vzgoji in izobraževanju je deloma v družbeno-ekonomskem položaju te dejavnosti v celotnem združenem delu. Bolj pa so odvisni od delavcev in njihove pripravljenosti za uvedbo ustrežnejših rešitev, usklajenih z zakonom o svobodni menjavi dela. Težko se je zadovoljiti s tem, da dve leti po izidu zakona o svobodni menjavi dela še vedno samo prilagajamo stara proračunska merila zahtevam zakona. To kaže, da strokovne službe, še niso sposobne izoblikovati novih meril, kakršna terja svobodna menjava dela.

Osnove in merila za uresničevanje svobodne menjave dela so zdaj prilagojene le splošnim dogovorjenim programom dela. Konkretni programi vzgojno-izobraževalne organizacije ne vplivajo na oblikovanje dohodka. Na dohodek šole prav tako ne vpliva sama izvedba programa. Delavci v vzgojno-izobraževalni dejavnosti se opravičeno sprašujejo, čemu naj sploh načrtujejo delo in kako naj uresničijo dohodkovne odnose, če ne bomo ovrednotili konkretnih programov dela in nalog. Neupoštevanje konkretnih programov kaže, da se še nismo bistveno odmaknili od proračunskega sistema, pa čeprav se skrijemo za zakon o svobodni menjavi dela.

Čeprav nagrajevanje po delu ne sme biti izpeljano neposredno iz meril, po katerih se oblikuje dohodek, sta vendarle oblikovanje in delitev dohodka tesno povezana. Zato sedanji sistem oblikovanja dohodka v mnogih primerih ohranja miselnost, da je nagrajevanje po delu v vzgojno-izobraževalni dejavnosti neuresničljivo. To še toliko bolj, ker v merilih govorimo o 42-urnem tedniku, ki naj bi veljal za vse delavce šole, nato pa posebej še o učni obveznosti, ki naj bi bila za večino 20, za druge 24 in nekatero celo 26 pedagoških ur. Kako vse to uskladiti z 42-urnim tednikom, ki naj bi bil enak za vse, merila ne povedo.

Neurejeni dohodkovni odnosi v vzgojno-izobraževalni dejavnosti že zavirajo uresničevanje družbenih smotrov in potreb združenega dela.

Osnovne šole, ki ne delajo po celodnevem programu npr. ne dobijo denarja za delno izvajanje programa celodnevnih šol, čeprav to narekujejo družbene potrebe in od šol to zahtevamo. Tako so opravičene do večjega dohodka samo tiste šole, ki so proglašene za celodnevne, ne glede na kakovost pri izvajanju programa. Šole, ki tega naslova nimajo, ne morejo dobiti več denarja, pa čeprav bi delale več in opravljale deloma tudi naloge iz programa celodnevnih šol.

To kaže, da neupoštevanje in neustrezno vrednotenje konkretnega programa dela šole vodi v nesmiselnost in zavira razvoj dejavnosti. Zaradi tega se tudi pri uveljavljanju nagrajevanja po delu v vzgojno-izobraževalni dejavnosti vrtimo v krog, iz katerega s težavo najdemo pot le najbolj enotni in pogumni kolektivi.

Očitno je, da bomo morali uskladiti družbene zahteve in materialno vrednotenje vzgojno-izobraževalnega dela. Kljub neugodnim gospodarskim gibanjem in možnostim — ali pa morda ravno zaradi tega — moramo vztrajati pri doslednem uveljavljanju dohodkovnih odnosov.

GEZA ČAHUK

Osnovna šola za vse

Več pozornosti učiteljem

Pri razvoju osnovnega izobraževanja na Kosovu namenjajo čedalje več pozornosti tudi osnovni šoli, ki se nenehno posodablja. V tej pokrajini 94 odstotkov otrok uspešno konča osnovno šolo. K preobrazbi osnovne šole sodijo tudi spremembe vsebine izobraževanja, pri otrocih se je povečala skrb za razvijanje medčloveških odnosov ter bratstva in enotnosti narodov in narodnosti v pokrajini n pa tudi širše.

Posebno mesto v osnovni šoli ima razvijanje socialističnih samoupravnih odnosov med učenci

in učitelji. Po načelih samoupravne sistema poteka tudi delitev osebnega dohodka prosvetnih delavcev po delovnih dosežkih pa tudi učenci se ocenjujejo in nagrajujejo za posebno sodelovanje in razvijanje samoupravnih odnosov v šoli.

Sodobna osnovna šola je precej drugačna od stare šole — zdaj je odprta ne samo za učitelje in učenca, temveč tudi za zdravnika, pedagoga, psihologa, sociologa itn. Učenci se uče tudi praktično, obiskujejo tovarne in druge objekte združenega dela in tako spoznavajo človekovo delo,

tehniko in tehnologijo, človeške in družbene značilnosti, pa tudi vsestranski razvoj pokrajine idr. Zdajšnja osnovna šola mora med drugim učence tudi usposobiti in pripraviti za delo. Živa učiteljeva beseda ni več edini vir znanja v šoli, čeprav še vedno ni tako povsod.

O razvijanju osnovnega izobraževanja in samoupravljanja v šoli pravi **Makhiro Vokši**, učiteljica razrednega pouka v Osnovni šoli Vuk Karadžić v Gnjilanah, ki je delegatka tretjega kongresa samoupravljalcev Jugoslavije, tole: »Osnovno izobraževanje se je na Kosovem zelo naglo razvijalo, in če bom imela priložnost razpravljati na tretjem kongresu jugoslovanskih samoupravljalcev, bom prav gotovo povedala, da moramo še bolj zavzeto sodelovati z učenci pri graditvi in krepitevi samoupravnih socialističnih odnosov v osnovni šoli.

Več pozornosti je treba nameniti izbiri prosvetnih delavcev, mislim pa, da je treba izbrati tudi učence in študente, ki se želijo vpisati v šole za učitelje, na pedagoške akademije in fakultete, saj posebno v zadnjem času opazamo, da smo to zanemarjali: na te šole se vpisujejo slabši učenci in tisti, ki niso dovolj zavzeti za učiteljski poklic.

Zato je treba izbrati tiste, ki bodo z veseljem vzeli v roke šolski dnevnik, kajti od učiteljevega dela je v marsičem odvisno, kakšna bosta vzgoja in izobraževanje ali kako bo izoblikovana osebnost naše socialistične samoupravne skupnosti, ki mora ohranjati pridobitve naše socialistične revolucije.

Še večjo pozornost kot doslej je treba nameniti poklicnemu izpopolnjevanju učiteljev, spremljanju in vrednotenju učiteljevega dela, posvetovanjem, seminarjem in drugim oblikam nenehnega izpopolnjevanja učiteljev. Ni dovolj, če spremenimo učni načrt, če pa ostane učiteljeva metoda dela enaka in če učitelj ne spremeni svojega pojmovanja o tradicionalni šoli. Zato mora pedagoška služba spremljati, pomagati in raziskovati procese v osnovni šoli. Jasno je treba opredeliti odnose med učenci, učitelji in starši, saj zahteva to tudi šolska reforma. Posebno pozornost moramo nameniti izpopolnjevanju osnovnih šol s potrebnimi učili in pripomočki, saj zdaj ne zadošča več samo učiteljeva beseda: pouk je treba popestriti in ga izvajati ne samo v šoli, temveč tudi v drugih organizacijah, kjer se povezuje teorija in praksa. Pozabiti ne smemo tudi na dejavnosti prostega časa; zato je treba zgraditi pionirske domove, kjer bodo učenci lahko preživljali svoj prosti čas, in se uveljavljali v interesnih dejavnostih in spoznavali razvoj socialističnih samoupravnih odnosov skupnosti, bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

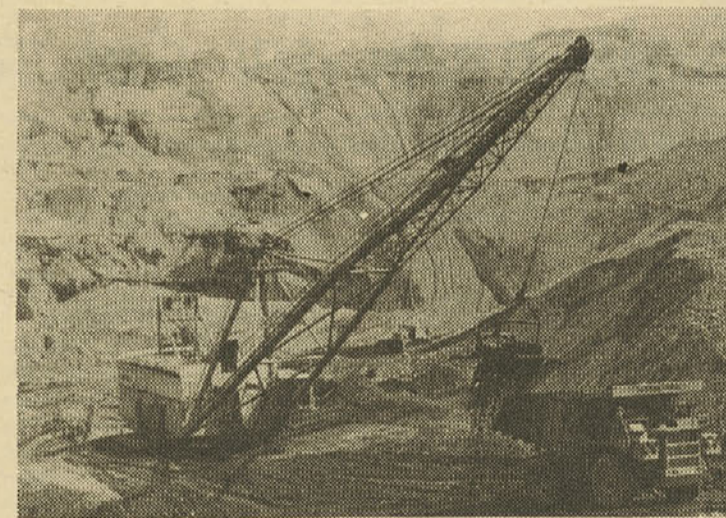
SADRI MAXHIU

Znanost postaja moč združenega dela

Izkušnje Univerze v Tuzli o samoupravnem združevanju znanosti in materialne proizvodnje

Neobremenjena s starimi elitističnimi pogledi o vlogi znanosti v gospodarstvu je Univerza v Tuzli kot ena najmlajših v državi naredila pomemben korak na področju dohodkovnega povezovanja znanosti in materialne proizvodnje. Gre za uresničevanje zamisli o fakultetah, znanstveno-raziskovalnih inštitutih, rudnikih in tovarnah »pod skupno streho«.

delujejo pod enakimi pogoji v obeh dejavnostih — pri pouku na fakultetah in inštitutih ali pa v rudnikih in drugih delovnih prostorih. Tako se uresničuje reforma visokega šolstva. Po eni strani učitelji kar najbolj neposredno sodelujejo pri uporabi znanosti v proizvodnji, po drugi strani pa prihajajo najboljši strokovni kadri iz prakse na fakultete.

Tuzla: Z znanostjo do premoga — rudnik Djurdjevik pri Živinicah (Foto: Tomislav Trojak)

Tako uresničevanje zakona o združenem delu pa dobiva v Tuzli čedalje večjo domovinsko pravico. Izobraževanje in znanost sta se usmerila v združeno delo predvsem zato, da bi se razvili taki odnosi, s katerimi se bodo nenehno in dosledno odpravljala stara pojmovanja, navade nekdanje »akademske« delitve. Prvi korak na tej poti je bila samoupravna (re)organizacija, s katero so se znanosti in visoko izobraževanje, raziskovalno delo, projektiranje, inštituti in katedre združili v enoten samoupravni sistem. Inštituti tuzlanske univerze so tako hkrati deli združenega dela velikih rudarskih, energetskih in kemijskih sestavljenih organizacij združenega dela, kot so na primer Titovi premogovniki, kombinat Sodasol in lukovski kokso-kemijski kombinat Boris Kidrič.

Vsi strokovnjaki — tisti v rudnikih, tovarnah ali za katedrom

biva in razporeja dohodek, je znanstveni ali strokovni team. Za vsak načrt ali nov način raziskovanja ustanovijo skupine strokovnjakov rudarsko-geološke fakultete, rudarsko-geološkega inštituta in tistih delavcev in delovnih organizacij materialne proizvodnje, za katere se načrtuje in uvaja nova tehnologija.

Prizadevajo si, da bi vrednost in prispevek znanstveno-raziskovalnega dela v vsakem konkretnem primeru vračunali v končni dohodek organizacij združenega dela materialne proizvodnje, v tem primeru premogovnika. V nekaterih primerih rudarji tako v vsako svojo tonno premoga že vračunajo tudi učinke, ki so jih dosegli z uporabo znanstveno-tehničnih dosežkov. Ceno projekta in njegovih končnih učinkov obračunavajo seveda dolgoročno in šele potem, ko se le-ti povsem izka-

žejo v dosežkih pri pridobivanju premoga in celotnem poslovanju rudnika. Inženirji projektanti, rudarski strokovnjaki in geologi, konstruktorji in drugi znanstveni sodelavci povezujejo nenehno in dolgoročno svojo usodo z življenjem in delom pridelovalcev črnega zlata. Tako kot rudarji tudi oni pozorno spremljajo uspehe rudarskih kolektivov in prav tako skrbijo za sprotno kot tudi za prihodno proizvodnjo.

Skupni znanstveni timi omogočajo najbolj smotno koncentracijo, obnavljanje, pomlajevanje in prehodnost ali kroženje vseh strokovnih kadrov. V praksi se torej ukinja nekdanje razlikovanje med delom in izobraževanjem, pri tem pa postaja znanost čedalje bolj moč združenih delavcev, ne pa sredstvo nekkih, delavcem odtujenih sil.

STANISLAV KOVAČEVIĆ

S samoupravljanjem do uspeha

Nagrajevanje po delu v Šolskem centru Boro Petruševski v Skopju

Podatek za zgodovino samoupravljanja v naši državi: v cestnoprometnem šolskem centru Boro Petruševski v Skopju so ustanovili pred tremi desetletji prvi šolski odbor, v katerem so bili predstavniki podjetij materialne proizvodnje in krajevnih skupnosti, uvedli so dan samoupravljanja učencev, pa tudi zdaj dosegajo izredne uspehe pri svojem delu. To je torej šola, ki se po marsičem razlikuje od drugih.

Pojdimo po vrsti: »Dohodek na ravni delovne organizacije pridobivamo po naslednjem razmerju: 70 odstotkov denarja dobimo od samoupravne interesne skupnosti za usmerjeno izobraževanje, 30 odstotkov pa z neposrednim povezovanjem z organizacijami združenega dela,« nam je povedal Dragomir Aičevski, direktor cestno-prometnega šolskega centra v Skopju.

In kako to uresničujemo? Posebne recepta za ta uspeh ni, toda vsi 104 zaposleni poudarjajo, da dela šola od 7. do 21. ure... In to je res: šola ima svoj servis, svoj avtodrom in delavnico. Vhodna vrata niso nikdar zaklenjena, tako kot na primer v gimnazijah, pravijo naši sosedni kolegi. Ponosni so na svoje delo pa tudi na dohodke, ki so zelo visoki, zlasti če jih primerjamo z osebnimi dohodki drugih prosvetnih delavcev v makedonskih srednjih šolah. V tej edinstveni šoli v republiki so tudi napisali profesorji trinajst učbenikov za strokovne predmete, izdala pa jih je šola. Uspeh učencev je izreden, saj je povprečna ocena 4,1, učenci pa preverjajo svoje teoretično znanje v organizacijah združenega dela. Kako to?

»Kadrov ne pripravljamo za svobodno tržišče,« poudarja direktor Aičevski. »Pri nas je reforma, odkar stoji šola... Naš center je podpisal samoupravni sporazum z združenjem prevoznikov naše republike »Makedonija-promet«, v katerem je natančno navedeno, kaj moramo dati in kaj morajo prevzeti oni. Sodelujemo tudi pri izdelavi predmetnikov in učnih načrtov... Poglejte najnovejši zgled: PTT išče razred kadrov za svoje potrebe, mi pa jim pri tem pomagamo. Skupaj sestavljamo predmetnike in učne načrte...«

Povedati pa je treba tudi tole: »Makedonija-promet« združuje 29 organizacij združenega dela, ki šolajo svoje kadre v tem centru. Center je opremljen z najsoodobnejšimi sredstvi, zato da bodo tudi kadri sodobno usposobljeni. V njem se je v preteklih petih letih izobraževalo skoraj 4000 tehnikov in kvalificiranih delavcev prometne stroke, v na-

slednjih petih letih pa naj bi v njem izobraževali okrog pet tisoč takih kadrov. Toliko jih namreč potrebujejo združeni prevozniki »Makedonija-promet«. Dogovorjeno je tudi razmerje nadaljnega šolanja in usposabljanja učencev, in sicer 3 : 1 v korist delavcev s poklicno izobrazbo.

In še po našem se razlikuje ta center od drugih v SR Makedoniji. Gre za nagrajevanje prosvetnih delavcev v organizaciji. Lahko povemo tudi tole: vsi se čudijo, kako je mogoče nagrajevati prosvetne delavce po opravljenem delu, tu pa se to že uresničuje. Vsi dobro vedo: ni še zgodilo, da bi dobil profesor ali kurir prav tak dohodek kot v katerem izmed prejšnjih mesecev. Tu vse zapisujejo: kaj kdo dela in koliko mu za to pripada in točke spreminjajo v denar. Obračunajo učno uro ali sestanke s starši (ki so načrtovani), čas porabljen za delo z mladinsko organizacijo, vodenje literarnega krožka, uvajanje in odkrivanje novosti, uporaba sodobnih učil in drugih pripomočkov, dobro načrtovano uro itn. Tako torej ni treba tu niti veliko administracije, pa tudi medčloveški odnosi niso skaljeni. Povejmo tudi to, da je povprečen profesorjev osebni dohodek višji od 13.000 din. To pa je za makedonske razmere že zelo veliko.

»Naša šola organizira skupaj s sedmimi drugimi srednjimi šolami pouk tudi za naše delavce, ki so začasno zaposleni v tujini,« poudarja direktor Aičevski. »Lahko se pohvalimo, da imamo tudi devize. Vse to smo dosegli z veliko prizadevanjem vseh zaposlenih. Zdjaj vrednotimo delo po skupnih dogovorih, pouk v tujini pa izvajamo, ne da bi to škodovalo kakovosti pouka v Skopju. Pokličite nas, ker je veliko zanimanja za tak pouk naših zdomcev, ki se vrnejo, saj se povečini zaposlujejo v cestno-prometnih podjetjih.«

Tako je torej predkongresno poročilo te naše vzgojno-izobraževalne organizacije, ki spreminja odnose v svojem okolju, hkrati pa ustvarja možnosti tudi za druge, pomaga našim delavcem v tujini, da se vrnejo itn. O svojem vrednotenju dela bodo spregovorili tudi na tretjem kongresu samoupravljalcev in ob tem poudarili, da se svobodna menjava dela sicer lahko uresniči med vzgojno-izobraževalno organizacijo in združenim delom, toda treba se je lotiti, ne pa čakati, da bo dajal nekdo od zunaj denar za kadre, ki jih ne potrebuje itn. pa tudi to, da je izobraževanje mogoče meriti in nagrajevati.

MISO KITANOSKI

vzgoji na pot

Tito je namenil izjemno skrb vzgoji in izobraževanju že od samega začetka svoje revolucionarne dejavnosti. Ob svojih izkušnjah je doživel pomen vzgoje in izobraževanja pri oblikovanju in usposabljanju človeka za revolucionarni boj. Zato so komunisti pod Titovim vodstvom celo v najtežjih razmerah razrednega boja in ilegalnega delovanja prirejali različne oblike vzgojno-izobraževalnega dela in učili, če so le imeli za to možnost. Zapore in taborišča so spreminjali v univerze in poučevali tudi med bojem.

V vseh obdobjih našega povojnega razvoja, kadarkoli se je srečal s pionirji in mladinci, učitelji in drugimi družbenimi delavci, odgovornimi za vzgojo in izobraževanje, je Tito zmeraj našel čas za pogovor o vzgojnih vprašanjih. Opozarjal je na cilje in naloge vzgoje, pojasnjeval razmere, v katerih poteka vzgoja, poudarjal vlogo družbenih dejavnikov, ki vplivajo na vzgojo in izobraževanje, ter iskal najboljše poti in sredstva za uresničenje vzgojnih smotrov.

Tito je zmeraj pojmoval vzgojo zelo široko — kot sestavni del in funkcijo družbe, kot del boja za samoupravno družbo in človeške odnose med ljudmi. Vedel je, kako potrebna in pomembna je vzgoja za razvoj socialistične samoupravne družbe. Od mladih je zato pogosto zahteval, naj se učijo in pripravljajo za naloge, ki jih čakajo pri graditvi nove družbe. »Pri obnovi in graditvi naše dežele in pri razvijanju socialističnih samoupravnih odnosov potrebujemo strokovnjake tako v gospodarstvu kot v družbenih dejavnostih. Poleg tega so nam potrebni ljudje z novo miselnostjo. Zato moramo vzgajati mlade rodove v revolucionarnem duhu.«

Tito ni nikdar ločeval vzgoje in izobraževanje od družbenih tokov, temveč ju je pojmoval kot sestavino družbenega obnavljanja. »Ljudje morajo biti usposobljeni za opravljanje svojih nalog v družbi, obvladati morajo znanstvene dosežke, sodobno tehniko in proizvodne procese, hkrati pa morajo biti prožni, sprejemljivi za nova znanstvena spoznanja, za novo tehniko in tehnologijo — še več: vzgojiti in izobraziti jih moramo tako, da bodo ustvarjalno razvijali in pospeševali gospodarstvo in celotno družbo ter da bodo nosilci napredka.«

Vedno je poudarjal, da zahteva samoupravljanje visoko raven znanja, socialistične zavesti in strokovne usposobljenosti delovnih ljudi, načrtno izobraževanje in pridobivanje novega znanja v vsej delovni dobi.

Zavzemal se je za načrtovanje in usklajevanje vzgoje in izobraževanja z družbenimi potrebami. Kritičen je bil do preveč poudarjene usmerjenosti mladih k izobraževanju na družboslovnih fakultetah na škodo tehniških in drugih fakultet, ki usposablja strokovnjake za proizvodnjo.

Poseben poudarek je dajal samoupravljanju v šoli. Tudi šola je samoupravna organizacija, ki jo moramo osvoboditi vpliva države. Učenci in študenti morajo sodelovati pri upravljanju šole. V tem je poročstvo, da bodo tudi sami postali odgovorni za svoje delo v procesu vzgoje in izobraževanja. Neposredno sodelovanje pri upravljanju je hkrati najboljša šola za usposabljanje mladih za samoupravljanje pa tudi priložnost za povezovanje teorije s prakso.

Vzgoja o idealih revolucije

Vse, kar je govoril Tito o vzgoji in izobraževanju, ima globok razredni pomen. V tem je jasen in odločen. Vzgoja je razredno pogojena. Tudi delavski razred ima pravico in potrebo, da vgradi v vzgojo in izobraževanje svoje razredne interese ter zagotovi njihovo uresničenje. Pri tem

ima pomembno vlogo Zveza komunistov Jugoslavije. Tito je odločno zavračal teorijo o spontanosti vzgoje in izobraževanja. Zveza komunistov mora zagotoviti svoj idejni vpliv na vzgojo mladega rodu.

Po Titovem mišljenju je uspeh pri vzgoji odvisen predvsem od idealov tistih, ki vodijo in navdihujejo nosilce vzgojno-izobraževalnega procesa, učitelje in učence. Zato je mladim pogosto govoril o vzorih, za katere je padlo toliko žrtev v NOB, in za katere si prizadevamo tudi zdaj. V naši revolucionarni preteklosti in sedanjosti je veliko slavnih borcev in herojev, ki so namenili vse svoje sposobnosti in svoje življenje človeku. Zato morajo biti tako ti kot njihova dela zgled naši mladini, zgled, kako je treba ljubiti domovino in se zanj bojevati.

Tito je namenil veliko pozornosti tudi ciljem in nalogam vzgoje. Kot politik in vodja je najboljše poznal družbene potrebe in vedel, kaj je treba doseči, da bi zagotovili družbeni napredek. Zato je usmerjal vzgojno-izobraževalno dejavnost k ciljem, ki so bistveni za zmago socialistične revolucije. Da bi zagotovili neprekinjenost revolucije, moramo prenesti na mlade revolucionarnega duha.

Med vzgojnimi nalogami Tito najbolj poudarja potrebo po ohranjanju tradicij NOB in socialistične revolucije. »Revolucija je trajen proces, zato moramo zagotoviti nepretrganost v prizadevanjih rodov, ki ga bodo vodili. Revolucionarji in borci, ki so izbojevali zmago nad sovražnikom, po naravnih zakonih odhajajo, zato mora celotna družba poskrbeti, da bomo ohranili revolucionarne pridobitve in nadaljevali revolucijo.« Ohranjanje tradicij NOB je pomenilo Titu jamstvo, da bomo uspešno gradili socializem in nadaljevali revolucionarni boj tudi v prihodnje.

Tito je namenil veliko skrb marksističnemu in idejno-političnemu izobraževanju in vzgoji mladine. Po njegovem prepričanju lahko uspešno politično deluje samo politično izoblikovana osebnost, politično usposobljenost pa dosežemo z idejno-politično vzgojo in ustvarjalnim družbenim delovanjem. Temelj idejno-politične vzgoje sta marksizem in naša revolucionarna dejavnost. Tito se zavzema za ustvarjalni marksizem: marksizma ne smemo jemati dogmatsko, niti se učiti na pamet citatov iz Marxovih del. To ni pravi marksizem. Marxovo teoretično misel moramo ustvarjalno uporabljati v naših družbenih razmerah.

Bratstvo in enotnost

Bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti je Tito pojmoval kot eno od največjih pridobitev NOB, skovano v najtežjih dneh boja in revolucije. Zato zasluži vzgoja mladih rodov v duhu bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti največjo pozornost.

Bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti je poročstvo za Titovo Jugoslavijo, temelj njenega ugleda v svetu, njene neodvisnosti in blaginje v prihodnosti. Zaradi posebnih ra-

Njegove misli bodo živele tudi v prihodnjih rodovih

Tito o vzgoji in izobraževanju

zmer, v katerih živimo, moramo zmeraj namenjati bratstvu in enotnosti posebno skrb, zlasti pri delu z mladino.

V NOB moč naših narodov ni bila v orožju, temveč predvsem v moralno-politični zavednosti borcev, v prepričanju o pravičnosti skupnega boja in zavesti, da branijo svojo domovino. Naši borci so se bojevali s srcem proti jeklu. Sprejeli smo politiko splošne ljudske obrambe, ker je NOB pokazala, da oboroženega ljudstva, ki se zaveda, da se bojuje za svojo svobodo, ni mogoče premagati. Zato poudarja Tito vzgojo za obrambo domo-

vine; na prvo mesto postavlja pri tem vzgojo zavesti, čeprav ne zapostavlja vojaškega strokovnega znanja, ki ga zahteva sodobno vojskovanje.

Pri oblikovanju osebnosti ima veliko moč in vpliv tudi delo. Tito je zahteval od mladih, da delajo, da se učijo in delajo. Mladina mora sodelovati v socialistični samoupravni dejavnosti. Kadar mladi sodelujejo pri družbeno koristnem delu, ne smemo videti samo gospodarskega učinka — na prvem mestu je njihova vzgoja, njihova socializacija in njihovo usposabljanje za življenje v skupnosti.

Spomenik v Ormanu v Bosni

Šola neločljiv del samoupravne družbe

Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Kardelja

Edvard Kardelj je obravnaval družbene odnose vedno z vidika njihove celostnosti in medsebojne povezanosti. Vsako družbeno vprašanje ima zanj hkrati svojo gospodarsko, politično, kulturno, socialno in človeško stran, svojo zgodovino in prihodnost, svoj nujni stvarni in spontani tok — le-ta pa omogoča, spodbuja in terja tudi človekovo lastno dejavnost, ki naj spreminja samodejne tokove materialnega razvoja v globalno silo družbenega napredka.

Zaradi take celostne obravnave družbenih vprašanj odkrivamo v Kardeljevem delu vedno znova bogastvo misli, zamisli in pobude za razmišljanje in praktično delovanje. Družbeni razvoj osvetljujejo cilji, h katerim stremimo; še tako oddaljene vizije pa nas v Kardeljevih delih nikdar ne odvrtaajo od zahtevnih nalog boja v trenutnih možnostih, saj le tako lahko napredujemo po dolgi in težki poti k zastavljenim ciljem.

Glede na to so Kardeljevi pogledi in prizadevanja na področju vzgoje in izobraževanja izjemnega pomena. Ne le zato, ker se je s tem področjem dela in družbenega razvoja seznanil neposredno že, ko se je pripravljaj na pedagoški poklic, temveč tudi zato, ker je že v zgodnji mladosti pojmoval delo na tem področju kot revolucionarno poslanstvo, povezano z možnostjo, da s pomočjo šole spreminjamo družbo, ter z nujnostjo, da hkrati z druž-

benimi spremembami spreminimo tudi vlogo in mesto šole v družbi.

Z razrednim bojem k novim družbenim odnosom

Edvard Kardelj se je zgodaj seznanil z bojem delavskega razreda. O tem je z veliko toplino govoril ob stoletnici Tobačne tovarne v Ljubljani, v kateri je delala nekoč njegova mati. Pozneje so nanj močno vplivali revolucionarna in globoko človečna poezija Srečka Kosovega in srečanja z drugimi somišljeniki. Zgodaj se je odločil, da bo vse življenje namenil boju za spreminjanje družbenih odnosov. Priljava za učiteljski poklic je bila že povezana s pripravo na širše družbeno delovanje. Že v prvih člankih mladega Kardelja lahko spoznamo misli, ki jih bo kasneje poglobljeno, vendar z enakim revolucionarnim čustvom in znanstveno ostrino odkrival in vnašal v revolucionarni boj.

Ti članki mladega učiteljskega pripravnika pričajo o popolnem razumevanju potrebe po družbenem spreminjanju šole in o prepričanju, kot sam pravi, da mora nova »delovna« šola usposablja človeka za gospodarsko naravo in družbe. Že v teh prvih člankih je napisal neopozabne besede o delu in ustvarjalnosti pa tudi o svoji odločenosti, da se bo bojeval za osvoboditev dela in delavskega razreda, da bo delo postalo človekov ponos in temelj družbenih odnosov. Ko po pet-

desetih letih znova beremo te strani njegove zgodnje ustvarjalnosti, nam kažejo obenem njegovo človeško čutečo naravo, njegovo iskreno in globoko prepričanost pa tudi znanstveno poznavanje tokov človeške zgodovine. Tu vključuje spoznanje, da se mora človek sam kot ustvarjalec vrednot v razrednem gibanju bojevati za nove človeka vredne odnose.

»Današnja družbo preveva princip profita, delovna šola pa bo uveljavila v družbi princip dela. S tem pa se spremeni tudi vse bistvo današnje šole, kajti namesto pasivnega duševnega sprejemanja bo nastajalo produktivno delo.« pravi. In v svojem boju, da bi se v družbi povsem uveljavil princip dela — ki je bil s tem tudi boj za novo šolo — je Edvard Kardelj še večkrat pojasnil svoje poglede na vzgojo in izobraževanje. O ustvarjanju družbenih možnosti za novo izobraževanje in vzgojo, za novo kulturo in zavest govori tudi v prispevkih, ki so bili v odgovorih družbeno-političnih telesnih sprejetih kot podlaga za družbeno dejavnost vse do njegovega velikega dela o Smerh razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. O tem nam spregovori na primer v Manifestu komunistične partije Slovenije iz leta 1937 ali kadar kot Sperans odkriva slovenskemu ljudstvu in vsem zatiranim narodom resnico o vzrokih njihovega

Učiteljeva vloga

K vzgoji mladih rodov v socialističnem duhu lahko veliko pripomorejo učitelji s svojim vzgojnim delom. Tito se je tega zavedal, zato se je zavzemal, naj bi bili prosvetni delavci nagrajeni po pomembnosti in odgovornosti dela, ki ga opravljajo. Pogosto je poudarjal družbeni pomen učiteljevega dela in zahteval priznavanje njegove vrednosti. Prosvetni delavci lahko vplivajo ne samo na mladino, temveč tudi na množice, med katerimi delujejo, saj so ljudstvu blizu in živijo z njim. Zveza komunistov naj se torej opira pri delu z množicami tudi na učitelje.

Zaradi vseh teh razlogov je treba boljše poskrbeti za šole, ki pripravljajo prihodnje učitelje. V njih morajo delovati najboljši kadri, predani politiki Zveze komunistov. V pedagoških šolah se morajo usposablja učitelji in vzgojitelji v duhu naše revolucije, v duhu boja za socializem.

Vpliv drugih družbenih dejavnikov za vzgojo

V naši socialistični družbi je Zveza komunistov vodilna družbenopolitična sila ter ima pomembno in odgovorno vlogo pri vzgoji mladega rodu. Partija se ne more uspešno bojevati za novo družbo, za nove humane družbene odnose, če se hkrati ne bojuje za novega človeka. V teh prizadevanjih za novega socialističnega človeka vidi Tito velike možnosti in vlogo Zveze komunistov.

Komunisti morajo skrbeti za otroke, saj le-ti še niso sposobni samostojno misliti. Ne smemo dopustiti, da bi v tej dobi drugi

napačno vplivali nanje. Mladino moramo imeti v svojih rokah, zanj se moramo bojevati, in jo pravilno usmerjati; ne smemo dopustiti, da zapade tujim vplivom. Tito zavrača pojmovanje, da se Zveza komunistov ne sme vmešavati v vzgojo mladih in poudarja, da moramo mladino vzgajati v komunističnem duhu.

Pri uresničevanju vzgoje in izobraževanja v socialistični družbi imajo pomembno vlogo tudi Zveza pionirjev, Zveza socialistične mladine in druge organizacije, je poudarjal Tito, prepričan, da kolektivno življenje mladih pomembno oblikuje njihovo osebnost. Mladinske organizacije so pomembni vzgojni dejavniki. Mladi v svojem mladinskem kolektivu živijo in delajo v ustreznih medčloveških odnosih. To prispeva k njihovi socializaciji in jih pripravlja za zdravo življenje in sodelovanje z drugimi. Pri opravljanju svojih nalog je mlad človek v dejavnem odnosu do narave in družbe — pri delu razvija pravilen odnos do dela, se uveljavlja v družbi in uresničuje svoje ustvarjalne sposobnosti. To krepi njegovo zanimanje in ga spodbuja k novi dejavnosti. O tem, koliko pozornosti je Tito posvečal tem vprašanjem, zgovorno priča že to, da je zmeraj, če so mu le obveznosti dopuščale, sprejel povabila mladih in se rad srečeval z mladino in pionirji.

Tito se ni nikdar zadovoljeval samo s teoretičnimi razpravami, zmeraj je zahteval tudi ustrezno delovanje. V vsem družbenem razvoju je videl in pojasnjeval vlogo vzgoje in izobraževanja, hkrati pa tudi spodbujal k ustvarjalni praktični dejavnosti na tem področju. Če vse to upoštevamo, lahko trdimo, da je bil Tito tudi velik pedagog. Njegove misli o vzgoji in izobraževanju so vgrajene v preobrazbo vzgoje in izobraževanja v naši družbi in bodo živele tudi v prihodnjih rodovih.

KREŠIMIR BEZIĆ

23. novembra 1978, res vrnili k obravnavi iste zamisli, k povezanosti dela s šolo in šole z družbenim delom. To zamisel je tokrat obdelal še bolj jasno in vsestransko in jo povezal z zahtevo, da gledamo v medsebojni poveza-

stvenih ustanov, družbenih organizacij in osnovnih šol. Le-te naj bodo otrokom drugi dom, ustvarjen in neprestano obkrožen z interesnim — strokovnim in prostovoljnim združenjem ljudi. K tem prizadevanjem naj prispevajo po svojih močeh tudi otroci in mladina z zgodnjim vključevanjem v samoupravno organiziranost šole — pač njihovi starosti primerni, a vselej temelječim na pričrpanju, da otrok zelo zgodaj želi sodelovati, delati in tudi že prevzemati del odgovornosti.

Podružbljanje šole in vzgoje

Proces podružbljanja mora povezati vzgojo in izobraževanje z delom v materialni proizvodnji, s sodobno znanostjo in tehnologijo. Šele vsi ti dejavniki skupaj, povezani z izobraževalnimi organizacijami, lahko oblikujejo človeka, ki bo v svobodnem svetu nenehno sprejemal in novosti osvojil in obdržal položaj gospodarja nad naravo in družbo — in to prav z novimi družbenimi odnosi v socialističnem samoupravljanju.

Pri tem je posebej poudarjena vloga krajevnih skupnosti. V njihovi tesni povezanosti s temeljnimi organizacijami združenega dela v našem komunalnem sistemu postaja skrb za otroke in mladino sestavni del družbeno-gospodarskih odnosov. Prav po krajevnih skupnostih tudi urešničujemo načelo, da proizvajalci odločajo o celotnem ustvarjenem dohodku, saj sami odločajo o delu dohodka, ki ga namenjajo za otroke in za svoj standard. V takem sistemu postane krajevna skupnost tudi človeška skupnost, kot pravi Kardelj v knjigi Smeri razvoja: »Pri tem postaja krajevna skupnost vse bolj humana človeška skupnost, skupnost neposrednih človeških stikov, ki naj — v nasprotju s tendencami odtujenosti in osamljenosti, značilnimi za sodobno civilizacijo — čedalje bolj postane oblika humane integracije ljudi in solidarnega povezovanja ter sodelovanja delovnih ljudi in občanov v kraju, kjer prebivajo.«

Mladi naj ustvarjajo zgodovino

Veljko Vlahović o mladini in vzgoji

Veljko Vlahović je bil zmeraj, še zlasti med mladino, priljubljen in cenjen zaradi resnosti, poglobljenosti in širine s katero je obravnaval vprašanja in družbeni položaj mladih. Kadarkoli je pisal o mladih, se je obračal k vsem: starejšim, da bi jih opozorili na delo, ki ga bodo morali mladi nadaljevati; k mladim, da ti bodo izbojevali ustrezno družbeno vlogo, s katero si bodo ustvarili svojo prihodnost. Njegove zahteve so bile zmeraj jasne, opozorila določna, poudarki na pravem mestu. Ko prebiraš Vlahovičeva dela, čutiš, da govori človek, ki pozna mlade in je z njimi preživel dobo odpora, boja in ustvarjanja nove družbe. Govori kot funkcionar ter piše kot avtor, ki sta mu tuji mišelnostna utesjenost in propagandna površnost.

Mladi rod ima v razvijanju samoupravljanja močno orožje za uresničitev svoje prihodnosti v socialistični Jugoslaviji. Da bi ga lahko koristno uporabil, mora biti v središču družbenega dogajanja in samoupravne dejavnosti. Le tako ne bo sredstvo politike, temveč bo politika sredstvo samoupravne družbe, torej tudi mladine.

Mladi ne potrebujejo praznih obljub

Mladi ne potrebujejo demagogije in praznih obljub, pravi Veljko Vlahović. Pripraviti jih moramo na to, da bodo gledali na življenje kot na veliko preskušnjo in nenehno iskanje ter premaganje krivic, nasilja in zablod, saj življenje ni romantika. Novih družbenih odnosov ni mogoče uresničevati po receptih; tako tudi ne moremo premagovati starih družbenih odnosov, saj

bi ravnali podobno, kot če bi z mečem udrihali po vodi.

Da bi mladi lahko pokazali svoje sposobnosti in pripravljenost za prevzem odgovornih družbenih vlog, jim morajo starejši prepuščati tudi vodilna mesta. Mladina ni samo naša prihodnost — je tudi naša sedanjost, naša stvarnost, ki ji moramo posvetiti veliko več pozornosti kot doslej.

To pozornost izražamo pogosto zastarelo in neučinkovito. Družbeni dejavniki, je rekel Vlahović, se včasih več ukvarjajo z enim časopisnim člankom kot na primer z množično proizvodnjo določenih gramofonskih plošč, ki preplavljajo trg in po svoje vplivajo na mlade. Pogosto smo dopuščali tuje idejne vplive in se pri vzgoji in izobraževanju odpovedali marksistični ideologiji. Vse to vodi mlade po eni strani v pasivnost, po drugi strani pa k uporu proti življenju, ki ga omejujejo plastične mase in duhovna konfekcija.

Samo zavzeto družbeno delovanje lahko prepreči mladim, da ne bo otopel njihov politični refleks. Pomagajmo mladim, da se bodo laže znašli v času, ko se mnogi sklicujejo na Marxa in marksizem, mislijo pa različno; ko so mnogi marksisti bojevit v razpravah o 19. stoletju, hkrati pa »ideološki evnuhi«, ko razpravljamo o koncu 20. stoletja.

Boljši svet ne nastaja sam po sebi

Pri določanju mej mladosti se ne moremo opirati niti samo na biološka, niti samo na politična merila. Mladih nihče ne more voditi za rokav, ne more jih držati v kalupih niti jih obravnavati samo kot okras neke slavne

Edvard Kardelj se nikdar ni zadovoljeval z besednim moraliziranjem in pridiganjem, temveč je graditelj socializma na poti k novim družbenim odnosom konkretno prikazoval, kako je treba premagati staro in preživelo. Imel je izostren čut za to, kdaj pri razvijanju novih družbeno-gospodarskih odnosov lahko zavarujemo ali celo moramo zavarovati interese delavskega razreda in delovnih ljudi z ustavnimi in zakonskimi ukrepi, kdaj pa moramo spodbujati z novimi oblikami samoupravne organiziranosti in s politično dejavnostjo subjektivnih sil še bolj smelo izražanje neposrednih delovnih interesov. Eno takih področij je vsekakor razvoj krajevnih in interesnih skupnosti. Zamisli, ustavne in zakonske rešitve, pa tudi politična dejavnost, s katero razvijamo danes te družbene oblike, vse to je v veliki meri sad nenehne in žive revolucionarne ustvarjalnosti Edvarda Kardelja.

Razšolanje šole

Nekatere Kardeljeve misli opozarjajo na tesno povezanost vzgojnih in izobraževalnih organizacij z družino in starši, ki so vključeni v krajevno skupnost in v njej živijo kot v razširjeni družini. V sistemu otroškega varstva, kjer imam hkrati začetek družbene vzgoje in izobraževanja, in v osnovni šoli — glede na njeno vlogo pri socializaciji otroka in spodbujanju njegove ustvarjalnosti — je krajevna skupnost izredno pomembna, saj povezuje vzgojne ustanove z delom in življenjem neposrednega okolja, v katerem živijo mladi. Ta povezanost je pogoj za delovno vzgojo: ne gre torej le za vključevanje dela v šolo, marveč tudi za vključevanje šole v delo in družbo. Temeljna Kardeljeva misel, ki jo najdemo v različnih oblikah, je zamisel o »razšolanju šole«. V njej je strnil zahteve, da moramo obravnavati izobraževanje in vzgojo kot neločljivi sestavini družbe in ne kot družbeni dejavnosti, ki lahko obstajata sami zase.

V prizadevanjih za čim hitrejšo obvladovanje sodobnih znanstvenih dosežkov in za odstranitev pregrad, ki jih postavljajo krivični mednarodni gospodarski in politični odnosi, se je Kardelj zavzemal za hitrejšo usposabljanje človeka, da bo obvladal in uporabljal znanost, tehniko in tehnologijo ter tako ustvaril na boljših gmotnih temeljih bogatejšo, bolj kulturno in svobodno življenje za vsakega posameznika in celotno skupnost.

Očitno bo treba še precej truda, da bomo tesneje povezali obe področji družbenega dela — materialno in nematerialno — z razvitimi oblikami svobodne menjave dela v samoupravnih interesnih skupnostih po ustreznih načelih in merilih. Samoupravne interesne skupnosti moramo v ta namen hitreje razvijati, ne kot slab nadomestek za proračunsko državno financiranje, temveč kot mesto dogovarjanja med delavci, med izvajalci in uporabniki dela družbenih dejavnosti. Pri oblikovanju meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih pa bo treba iskati še boljše rešitve.

Za iskanje meril, ki bi bolj spodbujala kakovostne dejavnike v preobrazbi vzgoje in izobraževanja ter omogočila pravilnejše vrednotenje dela šole kot organizacije združenega dela, pa tudi za uveljavljanje takih meril za individualno nagradjevanje po delovnih dosežkih, bomo našli v Kardeljevih delih spodbude, ki še čakajo vse družbene dejavnike in posebno pedagoške delavce, da jim dajo praktično obliko.

Pri smelih razmišljanjih in dejanjih na poteh k osvoboditvi človeka in dela nam bodo Kardeljeva dela nepogrešljivi spremlevalci.

• E. Kardelj: Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, ČZP Komunist, Ljubljana 1978 (druga dopolnjena izdaja), str. 143

VIDA TOMŠIČ

nost pa pospešuje razvoj samoupravnih družbenih odnosov.

Samoupravljanje tudi ne zanika specializacije, vendar zahteva poleg nje širšo splošno izobrazbo in široko družbeno-politično dejavnost. V samoupravnem sistemu se delavec ne ukvarja le s svojim delom, temveč se vključuje tudi v življenje svojega kolektiva, občine in vse družbe. Ta večstranska vloga človeka v samoupravni družbi zahteva širšo izobrazbo, poznavanje ekonomike združenega dela, političnega sistema ter mesta delovne organizacije, občine in drugih dejavnikov v njem. Celotno družbeno-politično dejavnost dobiva nove značilnosti in prispeva k podružbljanju politike in k ukinjanju delitve na upravljavce in tiste, s katerimi upravljajo.

Vsestransko izobražen, strokovno in samoupravno usposobljen človek se ne boji tehničnega razvoja in vpliva tehnike na razčlovečenje medčloveških odnosov, o katerem govori del izobraženstva odmaknjenega od življenja delavskega razreda. V resnici prav samoupravni odnosi in pravica do samoupravljanja in do razpolaganja s sadovi svojega dela rušijo podedovano dehumaniziranost medčloveških odnosov. Človeško delo postaja družbeno priznano delo in to vpliva na vse družbene odnose.

In kje je mesto posameznika v samoupravni družbi? »Vsak posameznik, pravi Veljko Vlahović, je del družbe — tudi njegovo delo, dobro ali slabo, je družbena stvaritev. Boj za socializem mora privediti najmočnejše duhove v prizadevanjih za boljše družbo. Pravi umetnik in pravi revolucionar najbolj napeto živita svoj čas, vsak po svoje.«

vzgoji na pot

Univerza v samoupravni družbi

Veljko Vlahović je velikokrat pisal in govoril o odnosih na univerzi ter o njeni vlogi v samoupravni družbi. V tem okolju si je pred vojno sam pridobival prve dragocene revolucionarne izkušnje, zato se je k univerzi rad vračal. Po svojem položaju in nalogah v Zvezi komunistov je redno spremljal delo in spreminjanje univerze ter dejavnost Zveze komunistov v visokošolskih organizacijah. Njegova razmišljanja so usmerjena k cilju, kako naj se visokošolske organizacije vključijo v celoten razvoj samoupravne družbe.

»Fakultete morajo podpirati gospodarstvo in družbo ne le s kritičnim ocenjevanjem stvarnosti, temveč tudi s prizadevanji po hitrejšem in uspešnejšem uresničevanju družbene in gospodarske reforme. Univerza ni več last izbrancev. To je velik laborato-

rij, to je čedalje bolj tudi družbena ustanova. Ni dovolj, če univerza pripravlja strokovnjake — usposobiti mora ljudi za življenje in pripravljati samoupravljavce, ki bodo kos družbenim nalogam.«

Na poti k tem ciljem so tudi ovire in nasprotovanja. Univerzo bremenijo tradicija in stari družbeni odnosi, neskladje med družbenimi zahtevami in možnostmi. Univerza živi pod pritiskom nasprotnih sil, ki silijo — ene k zapiranju vase, druge pa k odpiranju navzven, k družbi, ki veliko od nje pričakuje. Ni naključje, da se v času družbene in gospodarske reforme pozornost družbe in Zveze komunistov obrača k univerzi, saj jo je treba vključiti v reformne procese, da bo prispevala k hitrejšemu gospodarskemu in družbenemu napredku, k širini in razgibanosti družbeno-političnih in gospodarskih sprememb.

Ceprav je univerza še vedno obdana z »zidom akademizma«, vanjo že prodirajo družbeni vplivi in spodbujajo notranjo diferenciacijo ter odkrivajo različne, t.j. ideološko tuje in med seboj nasprotne skupine in posameznike. Zveza komunistov in drugi organizirani družbeni dejavniki so na strani tistih učiteljev in študentov, ki se zavzemajo za odprtost univerze v družbo, proti njeni zaprtosti vase in stanovski ločenosti od dogajanja v »zunanjem« svetu.

DJURA KNEŽEVIČ

Letos je minilo 39 let od znamenite Drazgoške bitke; od tistih dni 9. do 12. januarja 1942, ko se je v vasi Drazgoše na pobočju Jelovice 220 borcev Cankarjevega bataljona junaško bojevalo z več kot desetkrat močnejšim nemškimi okupatorjem.

Prizadevanja, da bi ta pomembni dogodek v zgodovini naše NOB tudi arhitektonsko upodobili, so stara več let. Ob proslavljanju 35-letnice vstaje našega naroda, 22. julija 1976, pa je bil veličasten spomenik Drazgoški bitki in Cankarjevemu bataljonu vendarle dokončan. Odkril ga je predsednik predsedstva socialistične republike Slovenije Sergej Kraigher. Menda ni še noben spomenik doživel tolikšne pozornosti kot prav spomenik Drazgoški bitki. Takoj zatem, ko so ga odkrili, so si ga v nekaj mesecih ogledale številne skupine izletnikov.

Spomenik je delo akademskega kiparja Stojana Batiča, inž. arh. Borisa Kobeta in akademskega slikarja Iveta Šubica. Avtorji so ohranili zgodovinsko prizorišče povečini nedotaknjeno; hkrati pa so prizorišče bitke, ki je tedaj dvignila moralo in bojnega duha partizanskih enot, dovolj monumentalno poudarili in označili. Arhitektonska lupina osrednjega objekta že iz doline opozarja na pomen označenega mesta. Osrednji objekt se navezuje na cestno ploščad s konho. V notranjost osrednjega objekta je postavljena z reliefi okrašena bronasta kostnica. Med peterokotnimi sklopi so polzaste stopnice, ki vodijo na razgledno ploščad. Od tod se skozi osrednjo odprtino v ploščadi odpira pogled v notranjost spomenika, skozi jo pa pada tudi svetloba na bronasti sarkofag. S tega mesta se v vseh razsežnostih odpira pogled na celotno prizorišče dražgoške bitke. Osrednji spomeniški objekt povezuje s konho in mozaikom v njej stopničasta pot v spomeniško celoto.

Kipar je izoblikoval spomenik v dveh sklepnih in hkrati smiselno povezanih skupinah. V skupinski plastiki, ki prikazuje obrambo in preboj borcev Cankarjevega bataljona v tej bitki, je kipar poudaril predvsem monolitnost, odločnost in povezanost borcev v skupnem boju. Umirjeno osrednjo skupino, reliefni okras sarkofaga, pa je oblikoval kot pripoved o dogajanjih in kasnejšem maščevanju Nemcev v požganih in zminiranih Drazgošah. (Jože Ciperle)

partizanske šole

KAKO SE JE PORAJALA SLOVENSKA ŠOLA

Vloga šolskega nadzornika med narodnoosvobodilnim bojem

Okupator ni mogel streti ljubezni slovenskega ljudstva do svoje šole, ni ga mogel odtrgati od nje in tam, kjer je nasilno uničeval šole, inventar in knjige, je ljudstvo našlo nove prostore in pouk se je nadaljeval.

Večina slovenskega učiteljstva se je pridružila boju in graditvi nove slovenske šole in tako vztrajal v teh težkih trenutkih ob svojem ljudstvu. Ljubljana je bila polna učiteljev beguncev, ki jih je okupator preselil ali pa so zbežali pred nemškimi terorjem z zasedenega ozemlja. Le-te so počasi razmeščali na prazna mesta po Dolenjskem, Notranjskem ter Suhi in Beli krajini. Ti učitelji so prinesli s seboj revolucionarno razpoloženje in odpor proti okupatorju, zato jih je veliko tudi zamenjalo knjigo s puško in odšlo v partizane, drugi pa so se pri svojem delu ravnali po navodilih OF.

Vilko Kolar-Domen

Velik razvoj v organiziranosti in idejni usmerjenosti je doživelo naše šolstvo po italijanski kapitulaciji. Na osvobodjenem ozemlju, v tako imenovani Ljubljanski pokrajini in na Primorskem, je ljudstvo takoj izvolilo svoje narodnoosvobodilne odbore, ki so prevzeli tudi skrb za razvoj šolstva. Pri okrožnih NOO je SNOS, oddelek za šolstvo, imenoval okrožne šolske nadzornike, ki so bili idejno-politični in pedagoški vodje nove porajajoče se slovenske šole.

Šolski nadzorniki smo se takoj lotili organizacije šolstva. Prizadevali smo si doseči, da bi šole čimprej začele s poukom. Te šole smo redno obiskovali. Večina učiteljev si je želela naših obiskov. Zeleni so si nasvetov in podpore pri težkem delu v skromnih razmerah, saj je bilo treba reševati številna vprašanja. Plač ni bilo, pa tudi živni ne, kupiti ni bilo mogoče niti najnujnejših potrebščin. In vendar je učiteljstvo v glavnem vztrajalo, se žrtvovalo in naredilo vse, kar je moglo, da nadomesti pri pouku in vzgoji, kar je bilo marsikje zamujeno zaradi okupatorjevega terorja. Naši obiski so učitelje spodbujali pri delu, jim vlivali novega pogauma in še več vztrajnosti.

Na teh obiskih po šolah, pri pouku samem, pri pogovorih in sestankih pa smo opogumljali tudi tiste redke učitelje omahljive, ki se niso mogli takoj vživeti v težko obdobje zgodovine slovenskega ljudstva. Ti učitelji niso mogli takoj doumeti, da na ruševinah starega gradimo novo ljudsko oblast in s tem tudi novo slovensko šolo, šolo borbene

ga, v kateri lahko vsak učitelj stori vse za ljudstvo. Prav zato je bilo nadzornikovo pedagoško delo nujno povezano s političnim delom med učitelji. Pri obiskih na šolah in pri pogovorih smo obravnavali politična vprašanja: potek boja, graditev ljudske oblasti, in razpravljali o tem kako lahko učitelji pomagajo ljudstvu. Obravnavali smo delo v šoli, razčlenjevali učni načrt, ki ga je za vojne razmere sestavil Jože Dolgan in poudarjali, da je treba življenjsko obravnavati narodnoosvobodilni boj pri vseh predmetih, na raznih stopnjah, predvsem pri zemljepisju in zgodovini. Obravnavali smo delo na propagandnem in kulturnem področju, ki ga lahko učitelj opravi na vasi; to je bilo zaradi močne sovražnikove propagande še posebno pomembno. V te namene smo nosili na šole časopise in drugo literaturo, ki je izhajala na osvobojenem ozemlju. Sodelovali smo tudi pri ustanavljanju pionirske organizacije, za katero je SNOS razpisal veliko temovanje v pisanju sestavkov: »Moj kraj v NOB«.

Ob takih obiskih smo doživljali marsikaj. Takole je bilo na neki šoli: »Nadzornik je tu«, je završalo med učenci, pionir, ki je zadnji po odmoru prišel v učilnico, pa je povedal, da je »nadzornik partizan, s puško in bombo. Videl sem ga, ko je stopil v šolo, pred vrata pa je postavil stražo.« Starejša učiteljica je postala živčna in je težko pomirila učence. Javil sem se pri upravitelju, ki je takoj obvestil učiteljico, da bo dobila obisk.

Vstopil sem v razred, učenci so vstali in pozdravili: »Zdravo, tovariš nadzornik!« in pri tem stisnili pest v pozdrav.

Stopil sem k učiteljici, jo pozdravil ter odložil puško in torbo v kot. Ko je kradoma pogledovala moje orožje, sem jo potolažil, da je vsak strah odveč, da ne bo počilo.

Medtem so se otroci umirili in učiteljica je nadaljevala s poukom. Bila je živčna, toda otroci so kar lepo odgovarjali. Na koncu so zapeli nekaj pesmi in celo zaplesali partizansko kolo.

Popoldne sva z upraviteljem nekaj časa sama sedela v pisarni in čakala učiteljice. Ko jih ni bilo, jih je šel iskat. Toda glej čudo. Vse tri, starejše seveda, so čakale pred vrati in si niso upale v pisarno. Prijazno sem jih povabil, potem pa smo se dolgo pogovarjali. Učiteljice se niso več bale, postale so zgovorne.

Lepo smo se poslovili in ob tej priložnosti so mi dejale, naj še pridem. Obljubile so, da bodo upoštevale moje nasvete. Ena od njih je še pristavila: »Osemnajst let sem že učiteljica, a take inšpekcije še nisem imela. Kdo bi si mislil, da se bo svet tako spremenil. Odtlej se ne bom več bala nobene inšpekcije.« Tedaj sem vedel, da se mi je posrečilo razbiti vpliv sovražne propagande.

Se in še bi lahko pisal. O učitelju, ki je pred značnimi napadi zavaroval svoje učence tako, da je tablo odnesel v gozd in tam poučeval, o težkem porodu nove slovenske šole, težkih razmerah. Eno pa je gotovo: učitelji, ki so poučevali takrat na šolah in ostali zvesti svojemu ljudstvu, so bili res pravi junaki. In po osvoboditvi je naša nova šola zrastle prav na temeljih teh partizanskih šol.

VILKO KOLAR-DOMEN

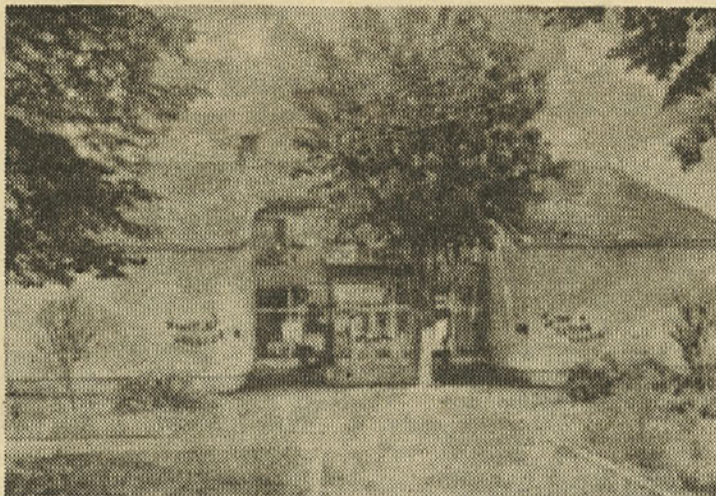
PRVO POSVETOVANJE PARTIZANSKIH UČITELJEV V VOJVODINI

Pobudniki nove šole

V spomin na partizanske šole, ki so imele med narodnoosvobodilnim bojem pomembno vlogo, in na vse tiste partizanske učitelje, ki so pri opravljanju nalog nesebično žrtvovali svoja življenja, podeljuje SAP Vojvodina najzaslužnejšim prosvetnim delavcem in vzgojnoizobraževalnim organizacijam najvišje priznanje — naziv Partizanski učitelj. Priznanje podeljujejo že od leta 1975, vsakega 5. septembra. Ta datum je resnična vez s preteklostjo, saj je bil tega dne leta

Velikokrat so učitelji ostali z ljudstvom v osvobodjeni vasi in nadaljevali kulturno-politično delo. Po besedah Živka Pucarevića so taki učitelji kmalu na svojo pobudo nadaljevali šolsko delo. Iz tedanjega učnega načrta so izločili vse, kar je spominjalo na fašistično in buržoazno ideologijo in uporabljali pri pouku le izobraževalne prvine, sami pa so obdelali tematiko narodnoosvobodilnega boja.

Julija 1943 so bili v Sremskih Mihajlovcih in Prhovu sestanki,

Osnovna šola Partizanski učitelj v Subotiču, kjer je bilo 9. septembra 1943 prvo posvetovanje partizanskih učiteljev v Sremu

1943 prvi sestanek sremskih partizanskih učiteljev v vasi Miškovci, današnjem Subotiču. Ta datum velja torej tudi za organizirano delo partizanskih šol v Sremu, ne pa za začetek tovrstnega dela nasploh.

Nastanek in razvoj osnovnih šol na osvobojenem ozemlju Srema je pravzaprav posebno poglavje v kulturno-prosvetnem življenju tega območja.

»Začetek izobraževanja in vzgoje otrok v partizanskih šolah je toliko pomembnejši, ker je bil Srem majhen, ker so fašisti občasno vdirali na osvobodeno ozemlje in ker so začeli organizirati tovrstne šole po sklepu okrožnega narodnoosvobodilnega odbora že leta 1943.« Takrat so potekali v naši deželi najhujši boji, pripoveduje Živko Pucarević, ki je bil tedaj tudi sam partizanski učitelj. Zdaj je tajnik samoupravne interesne skupnosti za splošno izobraževanje v Vojvodini.

»Zato je nastanek partizanskih osnovnih šol nekaj posebnega,« pravi Pucarević. Po dosedanjih podatkih so poleg posamičnih šol na območju Bosne, Banije, Korduna in Slavonije edino v Sremu kot strnjene pokrajine organizirano delovale osnovne šole. To dokazuje, da je bila politika okrožnega narodnoosvobodilnega odbora in njegovih organov pravilna in vseobsegajoča.

Partizanske osnovne šole so začele delovati jeseni 1943 v večini osvobojenih vasi. To pa ne pomeni, da že pred tem v nekaterih osvobojenih vaseh ni bilo pouka, posebno, če so bili tam učitelji.

SPOMIN NA UČITELJSKI TEČAJ V VELESU

Odzvali so se klicu partije

Še vedno je divjala vojna, ko je bilo mesto Veles prvič v svoji dolgi zgodovini osvobodeno. Čakalo je, da bo dobilo Titovo ime in postalo Titov Veles.

In že se je začel nov, dotlej neznan boj za opismenjevanje makedonskega ljudstva. Ljudstvo se je rešilo stoletne teme in se veselilo svobode, prepevalo je pesmi o Titu in partiji.

Tako je bilo, ko je partija poklicala vse srednješolce, da bi si razširili obzorja in dosegli nove cilje: Pred makedonskim ljudstvom pa so bili pomembni cilji: rešiti se zaostalosti, čimprej izšolati otroke in čimprej nadome-

stati to, kar je bilo zamujeno v stoletjih in dobiti druge. Za nov boj, zdaj za opismenjevanje ljudstva, pa so bili potrebni učitelji. Teh pa ni bilo. In začeli so se učiteljski tečaji v Sermeninu pri Devdeliji, v Skopju, Kumanovu, Ohridu in v Velesu. Zgodovinski datum: prvi učiteljski tečaj za makedonske učitelje iz okolice Velesa je bil od 27. novembra do 12. decembra 1944. Trajal je petnajst dni, obiskovalo ga je 180 učencev, ki so končali 5., 6., 7. in 8. razred gimnazije...

»Vsi smo bili skojčevi,« se spominja Angle Ž. Dimov, dolgoletni prosvetni delavec, ki je

ker je okrožni narodnoosvobodilni odbor za Srem sprejel pripravljeni predmetnik in učni načrt, je začel okrožni kulturno-prosvetni odbor ob koncu avgusta organizirati partizansko osnovno šolo v novem šolskem letu 1943—44. Hkrati je ta odbor poslal razpis okrajnim odborom, le-ti pa so ga poslali vsem krajevnim odborom. Z razpisom so iskali učitelje in druge izobražence, ki bi delali v osnovnih šolah. Vabilu so se odzvali vsi učitelji, ki so bili na osvobojenem ozemlju, pa tudi tisti, ki so bili ranjeni kot partizani in so bili takrat na okrevanju ali na zdravljenju, pripoveduje Živko Pucarević. V začetku septembra 1943 so se začeli zbirati prvi učiteljski partizani v okolici vasi Miškovci. V poznem popoldnevu, 9. septembra 1943 so se prvič sestali učitelji — partizani v učilnici osnovne šole v Miškovcih. Sestanek je začel v imenu okrožnega narodnoosvobodilnega odbora Luka Mrkičić-Božo, ki je učiteljem spregovoril o pomembnosti začete delo, o pomenu partizanskih šol v težkih vojnih razmerah, ko se ni vedelo, kdaj lahko fašisti planejo v vas.

Ker so bili predmetniki in učni načrti sprejeti, so se učitelji še isto noč napotili v nekatere vasi.

JELENA JOVANOVIĆ

zdej ravnatelj knjižnice v Titovem Velesu. Vsi, ki smo obiskovali ta tečaj, smo bili ponosni in počaščeni, da se lahko tako oddolžimo partiji, svojemu ljudstvu in deželi... Delali smo od jutra do polnoči, čeprav nismo imeli nikakršnih možnosti, saj je bila šola, kjer smo imeli tečaj, še na pol razdejana. Bilo je mraz, toda nismo ga čutili. Zavedali smo se samo tega, da pričakujejo od nas zelo veliko.

Na učiteljskem tečaju so poučevali mladi učitelji in partijski aktivisti, med temi tudi Zafir Agovski in Ruža Milova. Niso se imeli po čem zgledeovati, ni bilo učbenikov, niti metodike, ne pedagogike, ne didaktike, ali nekako so se znašli. In vendar lahko trdimo, a smo se učili in delali z veliko ljubezni in da smo snov dobro in pravočasno obvladali.

Našel se je čas tudi za samokritiko in za skupinsko delo in za krožke... Bili smo mladi fantje in dekleta, toda pred nami je bilo veliko pomembnih nalog. Velikokrat smo se ob urah samokritike in političnih predavanj spraševali, ali bomo pravi, dobri učitelji... Ob strokovnih predmetih in pri posameznih metodičnih enotah, na primer pri spoznavanju črk iz abecednika, ali pri zgodovini in zemljepisju, smo se najpogosteje pogovarjali o liku učitelja in o delu na vasi. Brali smo ob petrolejkah.

Ljudstvo po porumenelih papirih, kjer so zapisana imena učiteljev, ki so obiskovali in končali ta tečaj. Zapisani so tudi kraji, ali bolje vasi, kamor jih je razporedil prosvetni oddelek narodnoosvobodilnega odbora v Velesu. Beremo: Blagoj Arsov, razporejen v vas Gornje Čičevo, naloge: zbrati mora otroke, obnoviti zgradbo..., Mirko Micev v vas Varovo pri Kavadarju, nato Boro Makušev, Blagoj Arsov... Tečaj je obiskoval tudi Ekrem Mustafov. Za njega piše v zborniku, da mora organizirati pouk in to prvič v turškem učnem jeziku za vse mestne otroke, in da mora biti ravnatelj vseh turških razredov...

»Učiteljski tečaji so se ustanovili po sklepu AVNOJ in prvega zasedanja AVNO Ma-

kedonije,« se spominja Zafir Agovski, samostojni pedagoški svetovalec. Svobodno ljudstvo šolstvo se je v Makedoniji začelo z okrog sto učitelji. Zato so bili učiteljski tečaji, ki so bili v bližini njihovih krajev, dobrodošli, saj so ljudje vedeli, da bodo dobili učitelje. Tisti, ki smo tečaje vodili, smo storili vse, kar smo zmogli (jaz sem pred vojno končal učiteljsko). Najpomembnejša pa je pri vsem tem bila želja in navdušenje, da pomagamo novemu času in svojemu ljudstvu. S te željo so udeleženci tečaja pomagali vse težave na svojih delovnih mestih, nekateri pa so ostali prosvetni delavci do konca življenja.

Od teh nekdanjih učiteljev je prvega učiteljskega tečaja ostali prosvetni delavec še Mirko Micev, ki je pozneje končal pedagoško fakulteto, Natka Popova..., nekateri izmed njih pa so že upokojeni. Povedali so nam, da so se tudi kasneje pri svojem delu spominjali tega, kar so se naučili na tečaju. Še zdaj spominjajo naučenih zgodb, ker ni bilo učbenikov, spominjajo se črk, ker ni bilo abecednika, spominjajo se pesmi o Titu in svobodi, ker ni bilo ne pesmarne ne solfeggia...

Spet smo v prostoru, kjer so učili prvi makedonski učitelji. Na zidu učilnice so še zdaj sledi stenskega časopisa.

Leta 1944, ko še ni bila osvobodjena vsa naša dežela, je v Velesu, ki se je kasneje preimenoval v Titov Veles, delovalo 60 osnovnih šol, od teh so tri bile mestu s 50 učitelji, ki so vsi končali prvi učiteljski tečaj in 50 osnovnih šol na vaseh s 84 učitelji tega tečaja.

V tem letu je bilo v osnovnih šolah 1973 učencev, v gimnaziji pa 463 dijakov.

In še en pomemben zgodovinski podatek: leta 1944 so v Velesu odprli prve razrede s turškimi učnim jezikom — to je bilo pet osnovnih šol z 240 učenci in sedmimi učitelji, ki so končali učiteljski tečaj.

Na klic partije so postali ti učitelji prvi znanilci svobode, prvi iskre novega življenja... MIŠO KITANOSKI

ŠOLSKI DOKUMENTI V BIH MED VOJNO

Abecednik za zgodovino

»Začetnica za ljudske osnovne šole na območju livanjskega okrožja,« ki je verjetno prvi socialistični učbenik v zasedeni Evropi, je bila natisnjena v Livnu leta 1942 v tridesetih izvodih v cirilici in latinici. Razstavljena je med številnimi dokumenti v Krajevem muzeju Hasan Brkić v Livnu. Strani prvega partizanskega učbenika nas spominjo na štirideseta leta, na čas, ko se je v narodnoosvobodilnem boju rojevala naša nova Jugoslavija, bratska skupnost enakopravnih narodov in narodnosti.

Iz te naše revolucije in narodnoosvobodilnega boja so poglaneli tudi nove klici ljudske socialistične šole.

Ob koncu drugega leta bojev je skupina prosvetnega oddelka poveljstva livanjskega območja sestavila PRVI PARTIZANSKI ABECEDNIK.

»Zdi se mi, da je bilo oktobra 1942, ko je bil pri poveljstvu livanjsko-glamoškega območja, v vasi Hasići, ustanovljen kulturno-prosvetni oddelek. Njegova naloga je bila odpirati nove šole, organizirati tečaje za nepismene in voditi učiteljske tečaje na osvobojenem ozemlju jugozahodne Bosne. Oddelek so sestavljali: Ceca-Čabo Cineti, iz vasi Jabuka pri Triliji, Jozo Boko iz Sinja, Marjana Bartel iz Slovenije in jaz,« se spominja Nijaz Alikadić.

»Cela in jaz sva morala pripraviti predlog za novi Partizanski abecednik. Delala sva noč in dan. Največ ob karbidovki, ker smo podnevi obiskovali nove tečaje za nepismene, skrbeli pa smo tudi za nekaj tiskobno ženo, starcev in otrok, ki so pribražali iz Like, Banije in Korduna.

V Glamoču sva pripravljala stran za stranjo Partizanskega abecednika, tako smo na začetku imenovali našo »začetnico«, in jih sprosti pošiljala učiteljem in vodjem tečajev za nepismene v glamoške in livanjske

vasi, se spominja Nijaz Alikadić. Tako je nastajal prvi partizanski učbenik znan pod imenom »abecednik prvoborec«. »Sutjeska film« je po tem učbeniku posnel tudi istoimenski dokumentarni film.

»Začetnice« pa nismo dokončali v Glamoču. V polovici decembra 1942 se je moral preseliti prosvetni oddelek iz Glamoča v komaj osvobojeni Livno. V Livnu je bilo velik papirja, dober pisalni stroj in štiri pirografske matrice, ki jih je za segel prosvetni oddelek okupatorju. Na temelju glamoškega abecednika — nekaj strani ohranjenih — so začeli pripravljati popolnejši učbenik za začetno pisanje in branje.

»V dvajsetih dneh smo pripravili in na roko napisali besedilo za »Začetnico«. Delali smo v Kotarju (tako imenujejo Livnjanji zgradbo, kjer so bile in še danes administrativne službe SO), se spominja Cecilija Čabo-Cineti, ki je sestavljala abecednik skupaj z Nijazom Alikadićem.

»Začetnica« je bila natisnjena v ciklostilu v 60 izvodih in to 30 izvodov v latinici in 30 v cirilici.

Tako je iz partizanskega abecednika, od katerega se ni ohranila nobena stran, nastala »Začetnica«. Dr. Mihajlo Ogrizović je zapisal, da pomeni začetni zgodovinski dokument, v katerem prvič najdemo novo vzgojno-izobraževalno vsebino in idejne vrednote, ki se razlikujejo od vsebine tovrstnih osnovnošolskih učbenikov v stari Jugoslaviji.

Livanjski partizanski abecednik (izvirnik hranijo v Hrvaškem šolskem muzeju v Zagrebu), je po besedah Dr. Mateja Zamaničevića, do zdaj najstarejši ohranjeni in širši javnosti znani knjiga, sestavljena med NOB-

Besedilo in fotografija: DUŠAN NIKIĆ

dogodki novosti

Jeseni v usmerjeno izobraževanje

V prejšnji številki našega glasila smo pod tem naslovom, ki sam po sebi ne dopušta dvomov, poročali o razpravi na seji predsedstva Republiške konference SZDL o pripravah na usmerjeno izobraževanje. V podnaslovu smo prav tako jasno napisali ugotovitev predsedstva, da za prehod na nove vzgojno-izobraževalne programe ni ovir. Isto ugotovitev najdemo v našem prispevku tudi v uvodnih besedah Marjana Jelena na navedeni seji: »Poročilo Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo dovolj jasno pove, da s šolsko reformo lahko začnemo.« To ugotovitev vsebuje tudi naš povzetek razprave na seji: »V primerjavi z lanskim letom, ko smo se odločili za preložitve uvajanja novih programov, so letos glavne družbenopolitične in strokovne priprave pravočasne in gredo h koncu.« Kljub tako jasno zapisanemu sporočilu, da bomo jeseni uvedli nove vzgojno-izobraževalne

programe v prve letnike srednjega usmerjenega izobraževanja, so nas nekateri opozorili, da je bil zadnji stavek v našem sestavku premalom jasen in da bi lahko povzročil dvome, ali bomo letos prešli na usmerjeno izobraževanje, češ, saj bo o tem še razpravljala in odločala Skupščina SRS.

Iz celotnega zapisa s seje je razvidno, da gre do letos priprave na uvajanje usmerjenega izobraževanja h koncu, zato ni ovir, da jeseni ne bi začeli z novimi programi v prvih letnikih usmerjenega izobraževanja. Stališča o tem so enotna, razlogov za razhajanje ni. Vse sedanje razprave so usmerjene k neposrednim nalogam, ki so pred nami ob samem prehodu na usmerjeno izobraževanje in pri uresničevanju reforme. O tem bo tekla beseda tudi ob koncu razprave o pripravah na usmerjeno izobraževanje v Skupščini SR Slovenije. J. V.

Študij predšolske vzgoje na pedagoški akademiji še letos?

Vest, ki smo jo objavili v zadnji številki našega glasila, da v letošnjem letu še ne bo nič s študijem predšolske vzgoje na pedagoških akademijah, je spodbudila razpravo o tem vprašanju tudi na strokovnem svetu posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev. Razprava je pokazala, da so zagotovljene možnosti, da bi se študij predšolske vzgoje začel na pedagoških akademijah že letos, čeprav programi še niso sprejeti. Ker je v tej skupini predviden samo študij ob delu, se lahko začnejo predavanja tudi kasneje in ne le ob začetku šolskega leta.

Za pojasnilo smo prosili tudi Pedagoško akademijo v Ljubljani, ki nam je poslala tole obvestilo, namenjeno vsem, ki so se prijavili na razpisani študijski program: »Vzgojitelj predšolskih otrok«:

»Sveta pedagoških akademij v Ljubljani in Mariboru sta že obravnavala in sprejela osnutek enotnega vzgojno-izobraževalnega programa za vzgojitelja predšolskih otrok. Predlog programa bo obravnaval še strokovni svet posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev, nato pa bo o njem sklepala še skupščina PIS. Kandidate obveščamo, da jih bomo o začetku študija, ki bo za zdaj še samo ob delu in iz dela, pravočasno obvestili.«

Strokovni svet posebne izobraževalne skupnosti je zagotovil, da bo obravnaval predlog programa še v juniju. Tako lahko pričakujemo, da se bodo že letos uresničile želje nekaj sto vzgojiteljic po nadaljnjem izobraževanju v stroki na višji šoli. J. V.

Razpisi

NAKNADNI RAZPIS BO OBJAVLJEN V PRIHODNJI ŠTEVILKI NAŠEGA GLASILA, KI BO IZŠLA 22. JUNIJA. ZAMUDNIKE PROSIMO, NAJ POŠLJEJO RAZPISE ČIMPREJ NA NAŠ NASLOV.

UREDNIŠTVO

Delovna skupnost OSNOVNE ŠOLE NEGOVA

razpisuje prosta dela in naloge

- ravnatelj šole
- učitelja za glasbeno vzgojo in biologijo

Prošnje z ustreznimi dokazili pošljite na naslov: Osnovna šola Negova, 69245 Sp. Ivanjci v petnajstih dneh po objavljenem razpisu.

Novo

SLIKA FRANA LEVSTIKA

Pred letošnjo 150-letnico rojstva pisatelja Frana Levstika je Prešernova družba izdala dve sliki z njegovim portretom in faksimilom podpisa.

Primerni sta za opremo vsakega kulturno urejenega prostora, potrebovali pa ju boste tudi za proslavo ob tej obletnici. Prva, večja slika, velikosti 35x50 cm, stane 80 dinarjev; druga, manjša velikosti 25x35 cm pa 60 dinarjev. Obe sta tiskani na kartonskem papirju, z rahlim barvnim odtenkom.

Naročila pošljite na naslov: PREŠERNOVA DRUŽBA, Borsestova 27, Ljubljana.

Kritično in ustvarjalno

Republiški odbor sindikata o pripravah na usmerjeno izobraževanje

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti je večji del svoje 13. seje, dne 2. 6. 1981 namenil obravnavi poročil o pripravah na uvedbo usmerjenega izobraževanja. Razprava se je opirala tako na poročilo Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo kot tudi na poročilo o dejavnosti zveze sindikatov pri pripravah na uvedbo usmerjenega izobraževanja, ki ga je pripravil republiški svet Zveze sindikatov Slovenije in ga je pred kratkim obravnavalo tudi njegovo predsedstvo.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije v poročilu ugotavlja, da so zagotovljene potrebne možnosti za uvedbo usmerjenega izobraževanja v prve letnike srednjega usmerjenega izobraževanja v šolskem letu 1981/82. V prihodnjem obdobju bi morale vse osnovne organizacije zveze sindikatov oceniti, kako so izpolnile naloge, ki jih daje delavcem v OZD zakon o usmerjenem izobraževanju. Preveriti morajo zlasti, če so med OZD in posebnimi izobraževalnimi skupnostmi vzpostavljena ustrezna razmerja in delegatske vezi, kako se uresničuje kadrovska politika in koliko delavci že uresničujejo svoje pravice in obveznosti do izobraževanja mladine in do svojega izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja. Precej nalog čaka v prihodnjem obdobju tudi občinske svete ZSS in republiške odbore sindikatov dejavnosti, saj imajo sindikati v skupnem akcijskem programu priprav na usmerjeno izobraževanje pomemben delež.

Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti je soglašal z oceno, da so dane potrebne možnosti za začetek usmerjenega izobraževanja. V zadnjem letu smo dosegli precejšen napredek v razvijanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, pospešili pa smo tudi družbeno-politične, strokovne in organizacijske priprave na uvajanje usmerjenega izobraževanja. Tudi OZD se že uveljavljajo v novi vlogi; priprave na uvajanje proizvodnega dela in delovne prakse večinoma uspešno napredujejo, čeprav je odprto vprašanje, kako kritično stroške za usposabljanje mladih, zlasti pri tistih OZD, ki bodo z usposabljanjem mladih zelo obremenjene ali pa si ustvarjajo dohodek s svobodno menjavo dela.

Pri uresničevanju novih družbeno-ekonomskih odnosov bo treba povečati vpliv uporabnikov na delo PIS. Medtem ko zbori izvajalcev pri njih dobro delujejo, tega ne moremo trditi za zbere uporabnikov. Kritični pomisleki so bili na seji izrečeni o tem, ali je bilo res potrebno razdrobiti združeno delo na toliko posebnih izobraževalnih skupnosti, saj prihaja zaradi razdrobljenosti do težav, različne pripevne stopnje pa zbujajo negotovnosti. Tudi v odnosih med PIS in izobraževalnimi organizacijami še ni vse, kot bi moralo biti, saj svobodna menjava dela še ni dosledno zaživel.

Na seji je bilo precej razprave o letošnjem vpisu v srednje šole. Očitno je, da so bile šole premalom pripravljene na okoliščine, do katerih je letos prišlo, pa se včasih niso najbolje znašle ali so celo neustrezno ravnale. Člani republiškega odbora so navedli zglede, ko so se srednje šole resnično potrudile in svetovale vsakemu kandidatu posebej, kam naj se preusmeri. Bili pa so tudi primeri, ko so odvečni kandidati prejeli samo listine in naj si pomagajo naprej kot vedo in znajo. Kritična ocena je veljala tudi merilo za izbiro kandidatov: ali je prav, da npr. za sprejem na srednjo zdravstveno šolo uporabimo kot odločilno merilo samo učni uspeh in uspeh pri sprejemnem

izpitu? Ali niso pri zdravstvenih delavcih, zaposlenih pri srednje in manj zahtevnih delih, vsaj toliko kot intelektualne sposobnosti pomembne tudi druge osebne lastnosti in veselje do poklica? Do kod lahko preusmerjamo kandidate, kadar so si sami povsem drugače zamislili svojo prihodnost? Kam z učenci, ki bodo po sprejemnih izpiti ostali na življenjskem križpotju? Ali se šole, ki uvajajo sprejemne izpite, zavedajo, da morajo poskrbeti za preusmeritev odvečnih kandidatov?

Razprava je pokazala, da je usmerjanje vpisa in usklajevanje osebnih ter skupnih interesov pri tem vse prej kot enostavna naloga. Tem vprašanjem bo treba posvetiti v prihodnje več pozornosti, saj so to življenjska in zato zelo občutljiva vprašanja tako za mladostnike kot za njihove starše.

Kako do pedagoško-andragoške izobrazbe

S seje strokovnega sveta PIS za pedagoško usmeritev

Zakon o usmerjenem izobraževanju je uveljavil načelo, da morajo imeti vsi pedagoški in andragoški delavci v srednjih šolah, na delavskih univerzah in v izobraževalnih centrih pri delovnih organizacijah poleg ožje strokovne izobrazbe tudi pedagoško-andragoško izobrazbo. Tisti, ki si te izobrazbe niso pridobili med študijem na visokih šolah, si jo morajo pridobiti pozneje, najkasneje pa tri leta po začetku dela v vzgojno-izobraževalni organizaciji. Pedagoško-andragoška izobrazba bi sicer morala biti pogoj za začetek dela v organizacijah za usmerjeno izobraževanje, vendar je zakonodajalec namenoma pustil odprta vrata strokovnjakom iz proizvodnje in drugih dejavnosti, vzgojno-izobraževalne organizacije pa jim morajo priskrbeti mentorja in jim omogočiti, da si ob delu čimprej pridobijo tudi to izobrazbo.

Doslej smo imeli za te delavce dva različna programa — program za dopolnitev pedagoške ter program za pridobitev andragoške izobrazbe — novi program pedagoško-andragoške izobrazbe, ki ga je obravnaval strokovni svet posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev dne 22. 5. 1981, pa je vsebinsko enoten ter povezuje pedagoško in andragoško znanje, saj morajo delavci organizacij za usmerjeno izobraževanje obvladati temeljne zakonitosti vzgojno-izobraževalnega dela z mladino in odraslimi. Program se razlikuje samo po zahtevnosti: inštruktorji v delovnih organizacijah, učitelji praktičnega pouka in laboranti s srednjo izobrazbo imajo nekoliko manj zahteven program kot učitelji in drugi delavci z višjo in visoko izobrazbo.

Jedro programa sestavljajo osnove psihologije, pedagogike, andragogike in didaktike ter posebni metodiki posameznih strok. V programu za inštruktorje in učitelje praktičnega pouka ter laborante s srednjo izobrazbo se pedagogika in andragogika ter splošna in andragoška didaktika tesneje povezuje med seboj, kot posebna metodika pa nastopa metodika poučevanja praktičnega dela. Zahtevnejši program, namenjen kandidatom z višjo in visoko izobrazbo, bo mogoče predelati pri rednem izobraževanju v približno 350—450 urah (razlikuje se obseg posebnih metodik); pri izobraževanju ob delu, ki bo prevladovalo, bo pouk skrčen najbrž na polovico ali celo več ter naslonjen na samoizobraže-

vanje, na občasne seminarje, konsultacije in vaje. Za inštruktorje in druge delavce s srednjo izobrazbo bo potekalo izobraževanje večinoma ob delu v približno enakem skrčenem časovnem obsegu (okoli 180 ur).

Program za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe, namenjen delavcem z višjo in visoko izobrazbo, bodo izvajale kot doslej visokošolske vzgojno-izobraževalne organizacije, ki pripravljajo za pridobitev višje ali visoke izobrazbe v pedagoški usmeritvi in imajo v programu navedene predmete ter izpolnjujejo druge predpisane pogoje. Program za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe, namenjen inštruktorjem in drugim delavcem s srednjo izobrazbo, pa bodo odslej izvajale srednje šole pedagoške usmeritve v sodelovanju z drugimi srednjimi šolami ter v dogovoru z zainteresiranimi posebnimi izobraževalnimi skupnostmi.

Ali so zahteve, ki jih vsebujejo programi, prevelike ali premajhne? Razprava na seji strokovnega sveta je poudarila, da zahteva vzgojno-izobraževalno delo temeljito pedagoško in andragoško izobrazbo. Zmanjševanje zahtevnosti bi škodovalo kakovosti in uspešnosti vzgojno-izobraževalnega dela. Seveda pa mora biti to izobraževanje organizirano prožno

NOVA KNJIGA

Spremljanje in usmerjanje dela vzgojiteljic v VVO

Pri Pedagoškem inštitutu je izšla nova knjiga z naslovom **Spremljanje in usmerjanje dela vzgojiteljic v VVO**, ki jo je napisala dr. Nuša Kolar. Knjiga je nastala kot povzetek raziskovalne naloge, namenjena pa je tako pedagoškim vodjem kot tudi vzgojiteljicam v vzgojno-varstvenih organizacijah.

Avtorica raziskave upošteva izhodišče, da je pedagoško vodenje celosten proces. To med drugim pomeni, da zajema vse sestavine vodenja, to je spremljanje z evidentiranjem, vrednotenjem in usmerjanjem. Celosten je tudi v tem, da povezuje v enotnem postopku vse dejavnike, vključene v vzgojno-izobraževalni proces. Tako so poleg pedagoških vodij pri spremljanju tega procesa nepogrešljivi neposredni izvajalci programa, to so

čas čakajo na normative, pa tudi na odgovor pristojne izobraževalne skupnosti na predloge, ki so jih jih posredovale. Pri iskanju novih oblik samoupravne organiziranosti šol moramo upoštevati različnosti in posebne razmere posameznih šol in se dogovarjati z njihovimi delavci. Utesnjevanje šol v organizacijske okvire, ki bi nastali za zeleno mizo, se največkrat ne obnese.

Celotna razprava o pripravah na uvajanje usmerjenega izobraževanja na seji republiškega odbora je pokazala, da delavci v vzgoji in izobraževanju podpirajo reformna prizadevanja in s tem vanje odgovorno vključujejo. V svojem razmišljanju so kritični, ker se zavedajo svojih obveznosti do družbe in do rodov, ki jih vzgajajo. Njihova kritičnost pa ni hkrati zmeraj usmerjena k iskanju boljših rešitev, torej tudi ustvarjalna.

JOŽE VALENTINČIČ

in dostopno kandidatom ter neresnično usposabljanje za sodobno vzgojno-izobraževalno delo. Tu se ne smemo zadovoljiti z reproduktivnim znanjem, niti ne smemo dopustiti, da bi izobraževanje potekalo le ob predavanjih in tako dajalo kandidatom sicer napredne nauke, hkrati pa zastarele metodične zglede. Tako osiromašeno in na slabih metodičnih vzrocih zasnovano izobraževanje pedagoških in andragoških delavcev kaže v praksi svojo nemoč in neuskajenost z velikimi zahtevami reforme.

O programu za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe bo razpravljala še skupščina posebne izobraževalne skupnosti. Strokovni svet je obravnaval tudi, kako vključiti v predmetnike srednjega izobraževanja v pedagoški usmeritvi jezik okolja na narodnostno mešanem območju (na Koprskem). Sprejel je rešitev, po kateri se učenci ne poveča obseg pouka, pač pa se skrči za nekaj odstotkov obseg pouka pri posameznih predmetih, zlasti še pri tujem jeziku, in se tako pridobi potrebno število ur za jezik okolja. Tudi ta predlog bo obravnavala prihodnja skupščina posebne izobraževalne skupnosti, ki bo odločala tudi o programski zasnovi za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov v pedagoški usmeritvi. J. V.

vzgojiteljic in učitelji, saj so najpomembnejši posredovalci sprotnih podatkov o poteku dela z otrokom.

Publikacija predstavi stanje in probleme pedagoškega vodenja na splošno, posebej pa v družbeno organizirani predšolski vzgoji v vzgojno-varstvenih organizacijah (VVO). Vidiki in načini spremljanja in usmerjanja ki se pojavljajo v praksi, so pozorjeni z zgledi, pridobljenimi z raziskavo. Dodani so tudi predlogi za nadaljnje oblikovanje pedagoškega vodenja in evidentiranja vzgojnega dela v VVO.

Knjizico, ki ima 107 tiskanih strani in 10 strani prilog, lahko naročite po 165 din na Pedagoškem inštitutu pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Gerbičeva 62.

dogodki
novosti

SEJE SKUPŠČINE IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SLOVENIJE

S preusmerjanjem in dogovarjanjem do spremenjene mreže

26. skupna seja zbora uporabnikov in izvajalcev skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, ki je bila letošnjega 26. maja, je bila v marsičem podobna tisti pred približno pol leta, ko so delegati sprejemali mrežo šol srednjega usmerjenega izobraževanja. Prvih štirinajst točk dnevnega reda so skorajda preleteli in prav vse predloge sklepov sprejeli. Spet je bilo videti, kot da vsi bolj ali manj le čakajo na dodatno točko dnevnega reda; na poročilo o poteku vpisa v prve letnike srednjih šol po programih v srednjem usmerjenem izobraževanju za šolsko leto 1981-82, predvsem pa na usklajevanje vpisnih mest znotraj posebnih izobraževalnih skupnosti in med regijami.

In vendar je treba povedati besedo ali dve tudi o drugih predlogih, sklepih in poročilih, ki so jih sprejeli delegati na seji skupščine Izobraževalne skupnosti SR Slovenije. Med drugim so sprejeli materialne okvire usmerjenega izobraževanja in skupnih nalog po zakonu v letu 1981. Te pravzaprav povečini urejata resolucija o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije in dogovor o temeljih družbenega plana naše republike. Ta dva dokumenta določata, da se bodo povečevala sredstva za zadovoljevanje skupnih družbenih potreb za najmanj 10% počasneje od realne rasti dohodka. Sredstva samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti se bodo torej povečala za nekaj več kot 20%, v tem okviru pa se lahko sredstva za usmerjeno izobraževanje in raziskovalno delo povečujejo nekoliko hitreje, za 21,4%. V prvih mesecih letošnjega leta pa poteka združevanje sredstev za usmerjeno izobraževanje počasneje kot so pričakovali. Vsi uporabniki v združenem delu namreč še niso podpisali

samoupravnih sporazumov o temeljih planov posebnih izobraževalnih skupnosti in torej še niso poravnali svojih obveznosti. Skupščina Izobraževalne skupnosti ugotovi, katere organizacije združenega dela aktov o združevanju sredstev še niso podpisale in jih pridobi za pristop k tem sporazumom.

Delegati zbora izvajalcev in zbora uporabnikov skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije so sprejeli med drugim tudi sklep o začasnih akontacijah vzgojno-izobraževalnim organizacijam, sklep o obračunski bilanci in o planski bilanci sredstev za skupne programe občinskih izobraževalnih skupnosti in Izobraževalne skupnosti Slovenije.

Tako kot je bilo pričakovati, ko se delegati pri usklajevanju vpisnih mest za prve letnike srednjih šol po programih v srednjem usmerjenem izobraževanju. Pri tem se je spet potrdila znana resnica, da se usmerjanje učencev v proizvodne in deficitarne poklice ni izteklo tako, kot so načrtovali. Pokazale so se tudi nedoslednosti in napake pri sno-

vanju mreže šol srednjega usmerjenega izobraževanja. Zdaj ko so znani podatki o tem, kako so se mladi odločali za nadaljnje šolanje je jasno, da so snovalci mreže šol prevečkrat popustili željam in zahtevam posameznih krajev in občin. Že samo podatek, da je v gorenjski regiji kar 600 prostih mest več, kot imajo otrok, je dovolj zgovoren in kaže da je šolska mreža preobsežna. Tudi na drugih območjih Slovenije je več vpisnih mest kot otrok. Le v Ljubljani, tako regiji kot mestu, je vpisnih mest premalo in tako ne vedo, vsaj v torek, 26. maja niso vedeli, kam bodo s kar 800 osmošolci, predvsem dekleti. Res je sicer, da se je koordinacijskemu odboru za usmerjanje vpisa v Ljubljani posrečilo preusmeriti kar 900 osmošolcev — iz prepolnih šol v tiste, ki imajo še prosta mesta, vendar prav veliko prostora za preusmerjanje nimajo, preprosto zato, ker nimajo dovolj oddelkov. Na skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije so sklenili, da bodo za usklajevanje obsega vpisa znotraj posebnih izobraževalnih skupnosti prenesli dislocirane oddelke iz krajev, kjer se vanje učenci niso vpisovali v Ljubljano, kjer je zanima-

nje zanje zelo veliko. Tako je Ljubljana pridobila 13 oddelkov različnih proizvodnih usmeritev. Sprejeli so tudi sklep o povečanjem obsegu vpisa v nekaterih srednjih šolah in tako dobili nadaljnjih pet oddelkov. Odločili so se tudi, da je lahko na šolah, kjer imajo preveč kandidatov, število učencev v oddelku tudi do 35, čeprav je sicer dogovorjeni normativ 30 učencev na oddelke.

S preusmerjanjem in dogovarjanjem in z iskanjem prostih vpisnih mest za učence, ki na prenapoljenih šolah nimajo veliko možnosti za sprejem, zato se stanje na tem področju spreminja tako rekoč iz dneva v dan. In spreminjalo se bo še vse do 31. avgusta, saj bodo šole, ki ne bodo imele dovolj prijavljenih kandidatov za vpis, le-te sprejemale do tega datuma. Pred tem, med 15. in 30. junijem pa morajo šole, ki imajo veliko preveč prijavljenih učencev izvesti postopek za izbiro kandidatov. Takrat pa bo glavno in edino sredstvo preusmerjanja izbira najboljših, po vsej verjetnosti sprejemni izpit, in tisti, ki ga ne bodo uspešno opravili se bodo lahko vpisali le še na tiste šole, ki bodo še imele prosta mesta.

JASNA TEPINA

Celodnevna šola v teoriji in praksi

Zavod SR Slovenije za šolstvo je pripravil 3. in 4. junija v Ljubljani širše strokovno posvetovanje z naslovom: Teorija in praksa celodnevne osnovne šole. Posvetovanje je bilo namenjeno ravnateljem osnovnih šol, predstavnikom koordinacijskih odborov za celodnevno osnovno šolo pri občinskih konferencah SZDL, šolskim svetovalnim delavcem, pedagoškim svetovalcem ter drugim pedagoškimi in družbeno-političnimi delavcem, ki se zanimajo za izkušnje celodnevni osnovnih šol.

Posvetovanje je obravnavalo predvsem tri vprašanja: družbeno vlogo ter vsebinsko in pedagoško zasnovano celodnevno osnovno šolo, uspešnost in vlogo telesne vzgoje v njej in skrb za zdravstveno varstvo učencev.

K uspešnosti in bogati vsebini posvetovanja so s svojimi prispevki pripomogli: republiški

zavod za zdravstveno varstvo, Visoka šola za telesno kulturo, koordinacijski odbor za celodnevno osnovno šolo pri RK SZDL in drugi sodelavci, ki jih je Zavod SRS za šolstvo vključil v pripravo posvetovanja.

Prispevki in razprave so pokazale, kako se v celodnevni osnovni šoli postopno uveljavlja nova in sodobnejša zasnova vzgojno-izobraževalnega dela, ki daje širše možnosti za razvoj in vsestransko oblikovanje otrokove osebnosti. Ob sedanjih uspešnih rasti celodnevni osnovnih šol gre praksa očitno pred teorijo, le-tej pa zastavlja tudi nemalo vprašanj, ki zahtevajo empirične raziskave in boljše teoretično osvetlitev.

O posvetovanju bomo obširno poročali v prihodnji številki našega glasila.
J. V.

IZVRŠILNI ODBOR SVETA VIZ LENDA VA

ponovno objavlja po sklepih komisij za delovna razmerja prosta dela in naloge

Za TOZD OSNOVNA ŠOLA DRAGO LUGARIČ LENDA VA

- učitelja glasbenega pouka, PRU
- učitelja slovenskega in nemškega jezika, PRU
- učitelja razrednega pouka, PRU ali U
- učitelja razrednega pouka v oddelku podaljšanega bivanja, PRU ali U

Poseben pogoj: znanje slovenskega in madžarskega jezika.

Za TOZD OSNOVNA ŠOLA JOŽE KRAMAR JUŠ LENDA VA

- 3 ortopedagogov, PRU

Poseben pogoj: znanje slovenskega in madžarskega jezika.

Za TOZD OSNOVNA ŠOLA JOŠKO TALANYI JANEZ DOBROVNIK

- učitelja telesne vzgoje, ki bo dopolnjeval obveznost s tehničnim poukom in fiziko, PRU
- učitelja glasbenega pouka, PRU, ki bo dopolnjeval delovno obveznost v TOZD osnovna šola EDVARD KARDELJ, KOBILJE

Poseben pogoj: znanje slovenskega in madžarskega jezika.

Za TOZD OSNOVNA ŠOLA VLAJ LAJOS GENTEROVCI

- treh učiteljev razrednega pouka PRU ali U
- učitelja glasbenega pouka, PRU, ki bo dopolnjeval delovno obveznost s poučevanjem drugih predmetov
- socialnega delavca z ustrezno višjo izobrazbo za osnovne šole: GENTEROVCI, DOBROVNIK in KOBILJE

Poseben pogoj: znanje slovenskega in madžarskega jezika.

Za TOZD OSNOVNA ŠOLA EDVARD KARDELJ KOBILJE

- učitelja fizike in tehnične vzgoje, PRU, ki bo dopolnjeval delovno obveznost s poučevanjem drugih predmetov (za določen čas — za eno leto)

Za TOZD OSNOVNA ŠOLA ŠTEFAN KOVAČ TURNIŠČE

- učitelja nemškega jezika, PRU
- učitelja fizike in tehničnega pouka, PRU
- učitelja razrednega pouka, PRU ali U
- knjižničarja, ki bo dopolnjeval delovno obveznost z administrativnim delom
- dveh učiteljev za oddelke podaljšanega bivanja, PRU ali U (1 za določen čas od 1. 9. 1981 do 31. 8. 1982)

Zaželeno je, da stanujejo kandidati v kraju zaposlitve, zato bodo imeli ti pri izbiri prednost.

Za TOZD OSNOVNA ŠOLA VELIKA POLANA

- učitelja nemškega jezika, PRU
- učitelja v oddelku podaljšanega bivanja, PRU ali U
- učitelja slovenskega jezika, srbohrvaškega jezika in knjižničarja, PRU
- učitelja fizike in tehničnega pouka, PRU
- učitelja glasbene vzgoje, PRU
- psihologa z ustrezno izobrazbo, ki bo opravljal določena dela in naloge za delovno organizacijo

Za učitelja nemškega jezika je stanovanje v bloku.

ZA TOZD OSNOVNA ŠOLA FRANCE PREŠEREN ČRENŠOVCI

- učitelja zemljepisa, zgodovine in družbeno-moralne vzgoje, PRU
- učitelja biologije, kemije in gospodinjstva, PRU
- učitelja likovnega in tehničnega pouka, PRU
- učitelja telesne vzgoje, PRU
- učitelja glasbenega pouka, PRU, ki bo dopolnjeval delovno obveznost na OŠ PREŽIHOV VORANC — BISTRICA
- treh učiteljev razrednega pouka, PRU ali U

Zaželeno je, da stanujejo kandidati v kraju zaposlitve, zato bodo imeli ti pri izbiri prednost.

ZA TOZD OSNOVNA ŠOLA PREŽIHOV VORANC BISTRICA

- učitelja slovenskega in srbohrvaškega jezika, PRU
- učitelja nemškega jezika, PRU
- učitelja zgodovine, zemljepisa in družbeno-moralne vzgoje, PRU
- učitelja tehnične in likovne vzgoje, PRU
- učitelja biologije-kemije in gospodinjstva, PRU, za določen čas — od 1. 9. 1981 do 28. 2. 1982.

ZA TOZD OSNOVNA ŠOLA VINKO MEGLA ODRANCI

- učitelja matematike in fizike, PRU
- učitelja nemškega jezika, PRU, ki bo dopolnjeval delovno obveznost s poučevanjem drugih predmetov
- učitelja zemljepisa in zgodovine, ki bo dopolnjeval delovno obveznost s poučevanjem drugih predmetov

ZA TOZD GLASBENA ŠOLA

- dveh učiteljev harmonike z ustrezno srednješolsko izobrazbo
- učitelja klavirja in nauka o glasi, z ustrezno višješolsko izobrazbo
- učitelja pihal in trobil, z ustrezno višješolsko izobrazbo
- učitelja kitare z ustrezno srednješolsko izobrazbo

ZA TOZD VZGOJNO-VARSTVENA ORGANIZACIJA LENDA VA

- vzgojiteljice v vrtcu Turnišče
- vzgojiteljice v vrtcu Hotiza — za določen čas — nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu.

POGOJ: srednja vzgojiteljska šola.

SVET TOZD RAZPISUJE ŠE:

- pomočnika ravnatelja TOD

Kandidat mora poleg pogojev iz 511. čl. ZZD in 107. čl. statuta TOZD, izpolnjevati še:

- pogoje za opravljanje del vzgojitelja ali strokovnega delavca po določilih 38. in 39. čl. zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok, ali pogoje iz 96. člena zakona o osnovni šoli
- imeti pet let delovnih izkušenj, od tega najmanj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok
- ustrezne moralno-politične in organizacijske sposobnosti.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa na naslov komisije za delovna razmerja TOZD, kjer želijo skleniti delovno razmerje. O izidu razpisa bodo obveščeni v 30 dneh po objavljenem roku.

OPOMBA: Če za dela in naloge, navedene od toč. 1 do 10, ne bo ustreznih prijav, bodo upoštewane prošnje absolventov PA za posamezne predmetne skupine ali smeri.

Kmalu predlog samoupravnega sporazuma za osnovne šole

Skupna komisija udeležencev samoupravnega sporazumevanja za osnovne šole obvešča vse udeležence sporazumevanja, da bo predlog samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah objavljen v kratkem, šole pa ga bodo prejele predvidoma do 29. junija 1981.

SVET SREDNJEŠOLSKEGA CENTRA ZA TEHNIŠKE IN PEDAGOŠKE USMERITVE V MURSKI SOBOTI

razpisuje naslednja prosta in neustrezno zasedena dela in naloge:

- učitelja slovenskega jezika in književnosti
- treh učiteljev matematike in fizike ali fizike in matematike
- treh učiteljev kemije in biologije ali biologije in kemije
- učitelja telesne vzgoje
- učitelja zgodovine za določen čas (31. 8. 1982)
- treh učiteljev samoupravljanja s temelji marksizma
- dveh učiteljev obrambe in zaščite
- učitelja praktičnega pouka kovinarsko strojne usmeritve
- učitelja zdravstvene vzgoje (polovična učna obveznost)
- učitelja organizacije in ekonomike OZD (polovična obveznost)

Kandidati za učitelje splošno izobraževalnih in strokovno teoretičnih predmetov morajo imeti visokošolsko strokovno izobrazbo ustrezne smeri in 3 leta ustreznih delovnih izkušenj.

Vse prijavljene kandidate vabimo na poprejšnji pogovor.

Kandidate bomo izbrali najpozneje 30 dni po objavi razpisa.

Vsi prijavljeni bodo o izbiri obveščeni.

Prijave pošljite na naslov: Srednješolski center, Naselje Veljka Vlahoviča 12, Murska Sobota, najpozneje 15 dni od objave razpisa.

Komisija za kadrovske zadeve pri PEDAGOŠKI AKADEMIJI V LJUBLJANI

razpisuje prosta dela in naloge

ZUNANJIH UČITELJEV — STROKOVNIH SODELAVCEV za:

- vaje iz predmeta metodika slovenskega jezika
- vaje iz predmeta metodike matematike
- vaje iz predmeta metodika spoznavanja narave
- vaje iz predmeta metodika spoznavanja družbe (vse na oddelku za razredni pouk v Ljubljani)

Dela in naloge se sklenejo za določen čas s pogodbo o delu.

POGOJI:

Višja ali visoka izobrazba ustrezne smeri in najmanj 5 let delovnih izkušenj.

Prijave morajo biti v skladu z zakonom o usmerjenem izobraževanju in statutom PA.

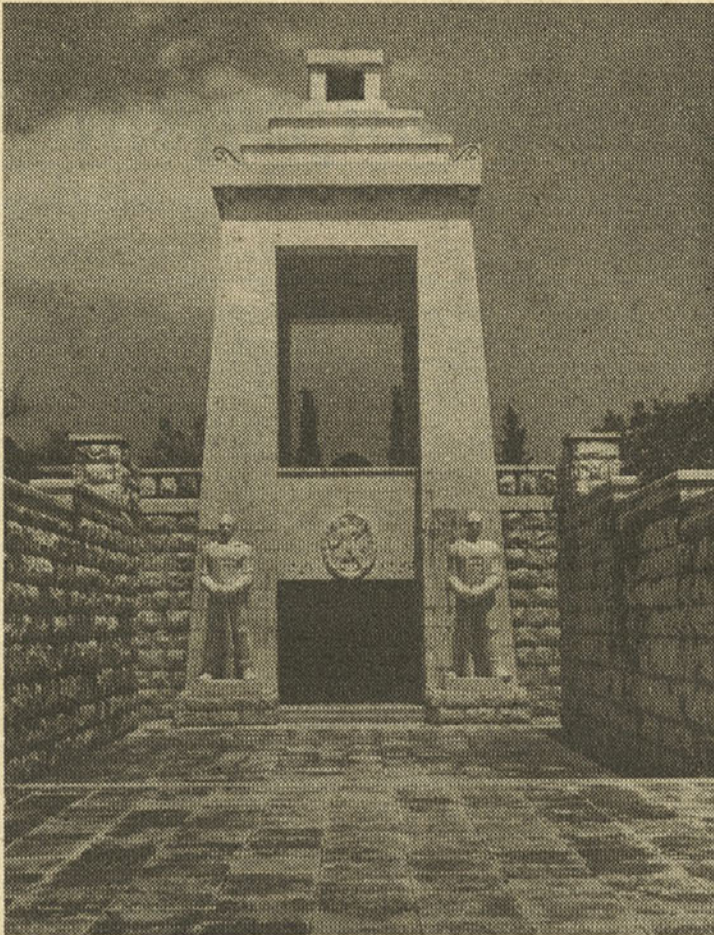
Prijave sprejema tajništvo pedagoške akademije 15 dni po objavljenem razpisu.

SR HRVAŠKA

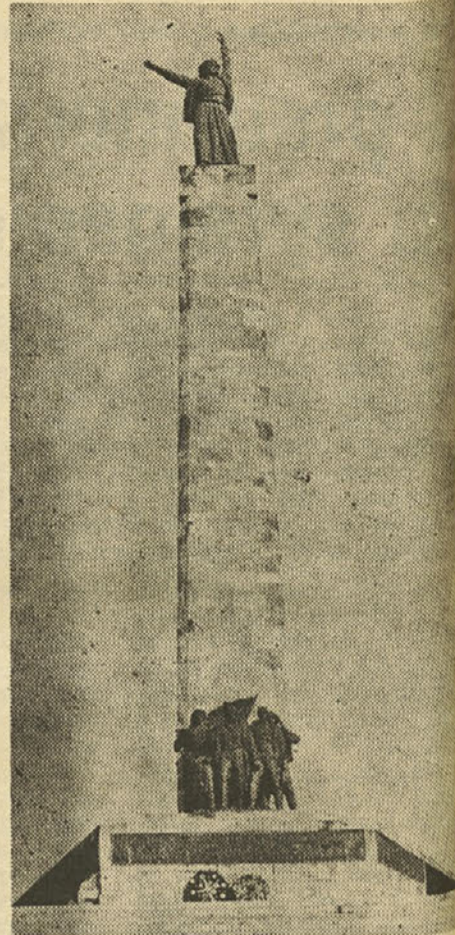
Spomenik vstaje hrvaškega ljudstva v Srbu

SR ČRNA GORA

Mavzolej partizanu — borcu na Gorici

SAP VOJVODINA

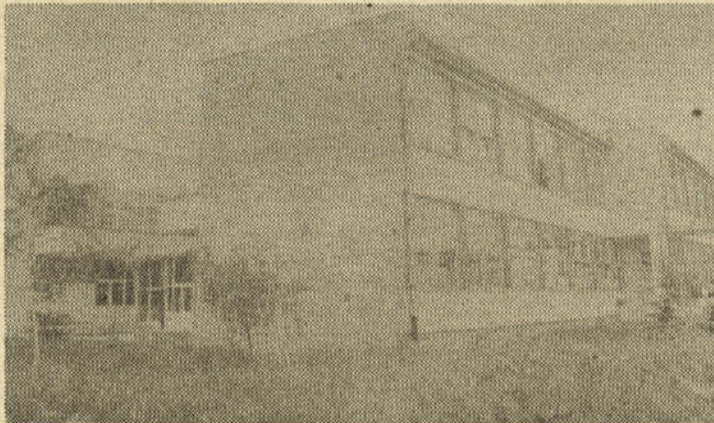

Spomenik NOB narodov in narodnosti Vojvodine na Irškem vnu

SR SRBIJA

Bela Crkva: tukaj je počila prva uporniška puška v Srbiji, 7. julija 1941

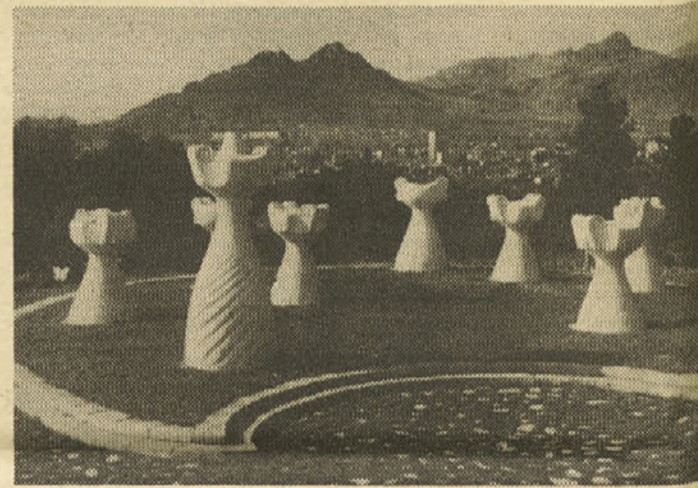

Ena od prvenstvenih nalog skupne izobraževalne politike v SR Bosni in Hercegovini je že več let ta, da se zagotovi vsem otrokom ustrezne možnosti za osnovno vzgojo in izobraževanje. Pomemben del republiškega dogovora za uresničevanje te naloge je načrt gradnje osnovnih šol, znan pod imenom »Tisoč šol«. Po tem načrtu, ki bo kmalu povsem uresničen, so zgradili do zdaj, ali pa še gradijo skupno 846 objektov. Zgradili so že 444 novnih osnovnih šol, 71 pa so jih povsem obnovili. Zgrajenih je 146 sodobnih telovadnic, začeli pa so graditi še 119 osnovnih šol in 66 novih telovadnic. To pomeni 800 tisoč kvadratnih metrov uporabnega šolskega prostora.

Pomemben del denarja za uresničitev tega načrta so prispevali občani s samopriskom, za katerega so se odločili na referendumu v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih. Drugi del denarja so zagotovile občinske skupščine in samoupravne interesne skupnosti za osnovnošolsko izobraževanje. Denar, ki ga je zagotovila republika, so uporabili za izenačevanje možnosti za uresničevanje načela. Pri tem so upoštevali različne gnotne možnosti in stopnjo gospodarske razvitosti posameznih krajev.

Na fotografiji je nova zgradba vaške Osnovne šole Moše Pijade v Tremešnici pri Gradašcu, ki je zgrajena po načrtu dr. Zorana Bajbutovića.

SR MAKEDONIJA

Zgodovina je z velikimi črkami zapisala na svojo prvo stran: Makedonski narod in narodnosti, ki živijo v SR Makedoniji, so prvikrat svoji zgodovini postali svobodni leta 1945. To se je uresničilo z našim narodnoosvobodilnim bojem, socialistično revolucijo pod vodstvom tovariša Tita. Veličina zmage je tudi v tem, da so bili tedaj Makedonci prvi priznani kot narod.

Začelo se je s prvimi strelji 11. oktobra v Prilepu, ko so Makedonci napadli bolgarsko policijsko postajo in zapor ter prerezali telefonske napeljavo, in ko je prvi partizanski odred v Kumanovu napadel bolgarske okupatorje.

Temu zapisu zgodovinskega dogodka se pridružuje tudi tale: Makedonski narod in narodnosti so si skupaj z vsemi narodi in narodnostmi Jugoslavije, pod vodstvom tovariša Tita v veličastni revoluciji izbojevali svobodo. Zato da bi zdaj gradili svobodno socialistično samoupravno življenje.

Na fotografiji je grobnica nepremagljivih v Prilepu, mestu heroja.

SAP KOSOVO

Spomenik bratstva in enotnosti v parku sredi Đakovice obuja spomine na padle bojvnike kosovskih brigad in na vse, ki so ostali na bojiščih revolucije v letih 1941 do 1945. Veličastno skulpturo sestavljajo trije liki: Albanec, Srb in Črnogorec, reliefi pa prikazujejo boj za svobodo in obnovo domovine.

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

Dolžnost vseh zdravih občanov je, da darujejo kri vsaj nekajkrat v življenju, saj je nehumano zanašati se samo na solidarnosti. Zato pričakujemo, da se bodo udeležili na krvodajalske akcije vsi zdravi občani in delovni ljudje.

JUNIJ 1981

KOČEVJE
KAMNIK
RAVNE
RADLJE OB DRAVI
ZAGORJE

9., 10., 11.
12., 16., 17., 18., 19.
22., 23., 24., 25.
26., 27.
29., 30.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstrednevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leopold Kejžar, Marjana Kunej, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 200 din za posameznike, 350 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 10 din. Studentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Na Kosovu se izobražujejo v osnovni šoli vsi otroci od 7. do 11. leta. Popolno osnovno šolo pa obiskuje 94 odstotkov učencev.

Zdaj je na Kosovu 885 osnovnih šol, polovica teh je osemrazrednih in vse pa se izobražuje okrog 330.000 učencev.

Del teh šol je zgrajenih z ljudskim posojilom, ena izmed teh je osnovna šola v vasi Streoc pri Dečanih (na fotografiji).